

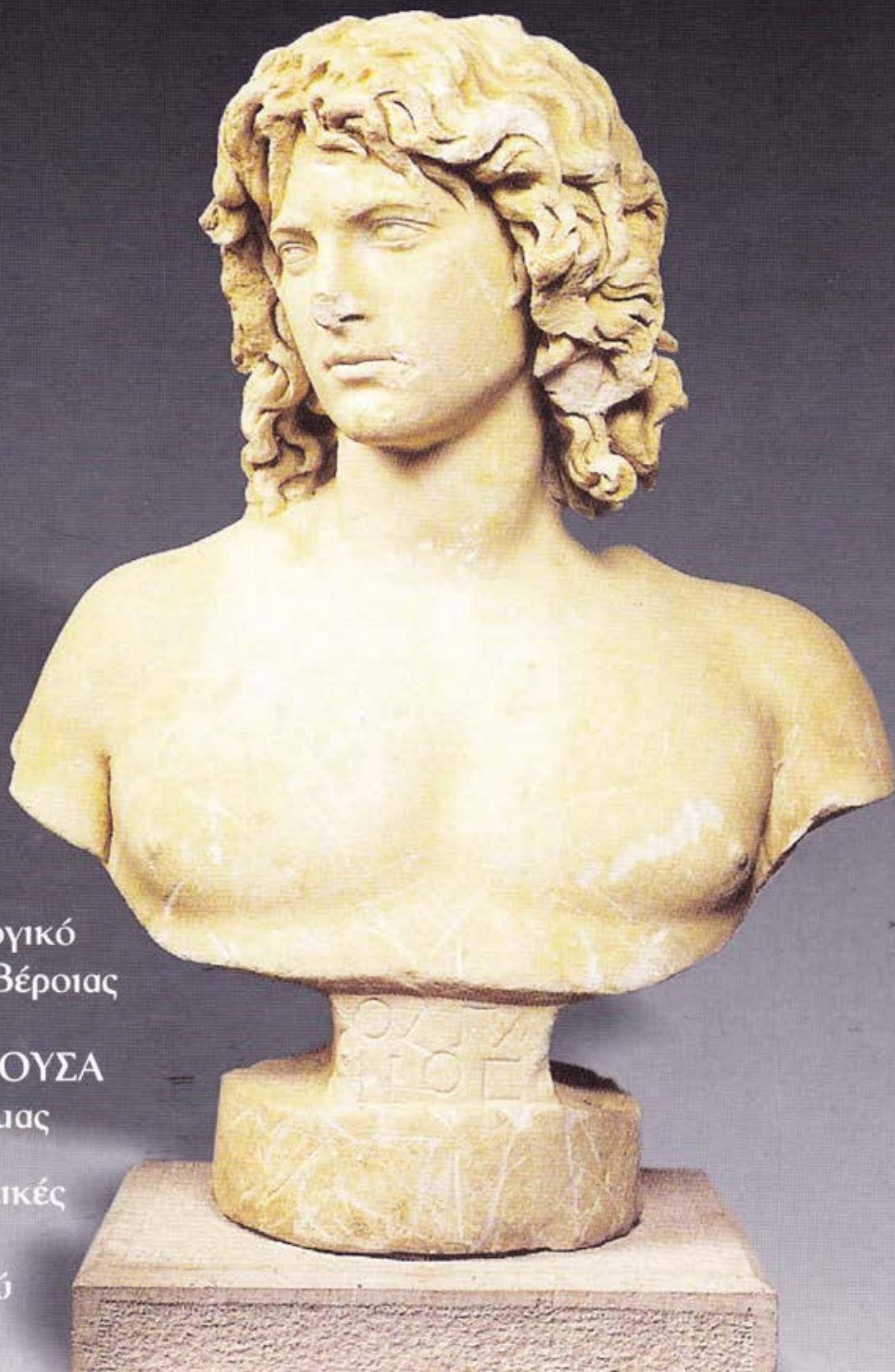
Νιάουστα

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Έτος 32ο - ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009 - ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 128 - ISSN 1106-2118

EUROPEAN UNION
POST PAID
ΝΑΟΥΣΑ
Δ/ν: 43 4399
Hellenic Post

ΕΛΤΑ
Hellenic Post

-Αρχαιολογικό
μουσείο Βέροιας

-ΦΑΣ ΝΑΟΥΣΑ
η ομάδα μας

-Εναλλακτικές
μορφές
τουρισμού

Περιεχόμενα

Εν συντομία... Πολιτιστικά και άλλα, του τριμήνου...	4
Γιώργου Μάλιου: Ξενάγηση στο ανακαινισμένο Αρχαιολογικό Μουσείο της Βέροιας.....	10
Νίκου Τζημοράγκα: ΦΑΣ «ΝΑΟΥΣΑ» Η γέννηση και η πορεία της ομάδας μας.....	21
Αναστασίας Περισοράτη: Η νεώτερη ιστορία του δάσους Γκολέμα-Ρέχα	28
Αικ. Κύρκα: Λέσχες Ανάγνωσης και «Ιστορίες αγνώστων» Νάουσα 2009.....	31
Νίκου Ι. Πάξη: Εναλλακτικές μορφές τουρισμού & προοπτικές της ανάπτυξης τους στην Ημαθία.....	35
Γιάννης Καρατσιώλης: Βιβλιοπαρουσιάσεις.....	41

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ”

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
“ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ”

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009

Έτος 32ο - Τεύχος 128, Αριθμός ISSN: 1106 2118

ΙΔΡΥΤΕΣ: Σύλλογος Αποφύτων Νάουσας, (+)Οδυσσεύς Ντινόπουλος

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Αλέξανδρος Οικονόμου, πρόεδρος Δ.Σ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Οικονόμου Αλέξανδρος, Καρατσιώλης Γιάννης, Στοιδής Πέτρος, Υφαντίδης Αγγέλας, Καραγιαννοπούλου Σοφία, Παναγιωτίδης Κώστας, Πετρά Δάνα.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ - ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ:

-Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας

Διον. Σολωμού 3 Τ.Κ. 59200 ΝΑΟΥΣΑ, τηλ. 2332024102

-Αλεξ. Οικονόμου, Καρανάτσιου 2, 59200 Νάουσα, τηλ. 2332029380

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΙΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:

Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος τηλ. 2331060331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Προτομή Ολγάνου, 2ος αι. μ.Χ. (Μουσείο Βέροιας)

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ:

Χρήστος Πρασίδης τηλ. 2353024287

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ:

ΗΑΚΟΣ Φ. - ΡΑΛΛΗΣ Κ. & ΣΙΑ Ο.Ε.

3ο χλμ. Νάουσας - Σ.Σ. Νάουσας. Τηλ. - Φαξ 2332027638

Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού δεν φέρει καμία ευθύνη για τα ενυπόγραφα κείμενα που δημοσιεύονται. Την ευθύνη φέρει ο υπογράφων το κείμενο.

Σημείωμα της Σύνταξης

Αγαπητοί φίλοι

«Με την πρώτη σταγόνα της βροχής σκοτώθηκε το καλοκαίρι...» τραγουδάει ο ποιητής, αλλά εμείς με την πρώτη φθινοπωρινή σταγόνα (έστω, σταγόνες...) ερχόμαστε και πάλι να σας συναντήσουμε με το περιοδικό μας, που με το τεύχος αυτό κλείνει το 32^ο έτος της ανελλιπούς κυκλοφορίας του (το πρώτο τεύχος κυκλοφόρησε τον Σεπτέμβριο του 1977). Μετά από τη σχετικά σύντομη προεκλογική περίοδο, που όμως «δέσμευσε» αρκετά τα τυπογραφεία με τον πρόσθετο όγκο δουλειάς που αναγκάστηκαν να διεκπεραιώσουν, μπαίνουμε, καλώς εχόντων των πραγμάτων, σε κανονικές συνθήκες κυκλοφορίας, με πλούσια και ενδιαφέρουσα, όπως πάντα, ύλη που θα σας συντροφεύει τις επόμενες μέρες.

Με την ευκαιρία θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους όσους ανταποκρίθηκαν στην έκκλησή μας για εξόφληση των συνδρομών τους και να υπενθυμίσουμε στους «ξεχασιάρηδες» ότι οι συνδρομές αυτές είναι οι μόνοι πόροι που συντηρούν αυτήν την έκδοση, γι' αυτό ας σπεύσουν...

Καλό φθινόπωρο!

Διακίνηση περιοδικών

Εμβάσματα συνδρομές:

Αλέξανδρος Οικονόμου

Καρανάτσιου 2, Νάουσα- τηλ. 2332029380 (ΤΚ 59200)

Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας

Σολωμού 3 τηλ. 2332024102

Περιοδικά και βιβλία αποστέλλονται

ταχυδρομικά με αντικαταβολή

Είναι διαθέσιμα όλα τα παλιά τεύχη του περιοδικού για να συμπληρώσετε ενδεχομένως τις ελλείψεις σας.

Τιμοκατάλογος εκδόσεων

που διατίθενται από την Π. Ε. Νάουσας

Τιμή τεύχους: 5.00€

Ε. Στουγιαννάκη: Ιστορία της πόλεως Ναούσης 20.00€

Σύλλογικός τόμος: Νάουσα, 19ος-20ος αι. 25.00€

(Σκληρό εξώφυλλο) 30.00€

Α. Βλάχου: Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΟΥ 20.00€

Εν συντομία...

Πολιτιστικά και άλλα, του τριμήνου

Περισσότερες μουσικές εκδηλώσεις περιλάμβανε το φετινό καλοκαιρινό τρίμηνο, ενώ το φολκλόρ, το θέατρο και ο κινηματογράφος μόνον «δειλές» εμφανίσεις μας επεφύλαζαν. Παρότι δεν ήταν ενταγμένες σ' ένα ενιαίο και γνωστό εξ αρχής πρόγραμμα, ενδιαφέρον υπήρξε το γεγονός ότι την διοργάνωση των περισσότερων εκδηλώσεων ανέλαβαν διάφορα πολιτιστικά σωματεία της πόλης μας. Πάντα βεβαίως με την τεχνική υποστήριξη του Δημοτικού Πολιτιστικού Οργανισμού, ο οποίος, με τη σειρά του, διοργάνωσε, όπως έχει καθιερωθεί τα τελευταία χρόνια, ένα «ρετρό» μουσικό αφιέρωμα και ένα ακόμη ροκ φεστιβάλ με τα νεανικά μας συγκροτήματα, κατάφερε δε να κάνει και μια –δυο κινηματογραφικές προβολές στο θερινό θέατρο, όπου φιλοξενήθηκαν και δυο θεατρικές παραστάσεις από αντίστοιχα ΔΗΠΕΘΕ.

«Μονοήμερο» το φετινό φεστιβάλ CIOFF-Πυρσού

Η οικονομική κρίση «χτύπησε» και το φεστιβάλ CIOFF-Πυρσού, που «άνοιξε» τις φετινές καλοκαιρινές εκδηλώσεις στις αρχές Ιουλίου, και το οποίο διήρκεσε μόνο μια μέρα, ενώ και η ανταπόκριση των φίλων του που κάθε χρονιά γέμιζαν ασφυκτικά το θέατρο, δεν ήταν η αναμενόμενη! Η διοίκηση του συλλόγου αναγκάστηκε να το περιορίσει δραστικά και να το κρατήσει, μάλλον συμβολικά, έστω και μια μέρα, ελπίζοντας σε καλύτερες και περισσότερες μέρες από την επόμενη χρονιά. Έλαβαν μέρος συγκροτήματα από τη Σερβία, Τουρκία, Αρμενία, Αλβανία, Μολδαβία και το συγκρότημα της Αγίας Παρασκευής Λευκαδίων.

Γιορτή κερασιού στο Ροδοχώρι

Δήμερες εκδηλώσεις με τίτλο “Γιορτή Κερασιού” οργανώθηκαν και φέτος στο Ροδοχώρι, από τον Πολιτιστικό Σύλλογο “Οι

Κομνηνοί”. Το πανηγύρι που οργανώθηκε στη Μονή του Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα περιλάμβανε γευσιγνωσία από παραδοσιακά ποντιακά φαγητά, καθώς και γλέντι με τη συμμετοχή των χορευτικών συγκροτημάτων και της χορωδίας του ΚΑΠΗ Ροδοχωρίου, ενώ εμφανίστηκαν και οι Μωμόγεροι Ροδοχωρίου. Παράλληλα λειτούργησε έκθεση ζωγραφικής της Χαράς Κοσμίδου, καθώς και έκθεση παλιών αντικειμένων από τη καθημερινή ζωή των κατοίκων.

Elvis Presley

Μοναδικές ερμηνείες τραγουδιών του Elvis Presley από κινηματογραφικές ταινίες, χορό από Σχολές χορού της Νάουσας και μουσικό πρόγραμμα με αειθαλή rock ‘n roll τραγούδια είχε την ευκαιρία να απολαύσει το κοινό που βρέθηκε στη λίμνη του Δημοτικού Πάρκου,

στην εκδήλωση-αφιέρωμα στον “βασιλιά του ροκ” με αφορμή τη συμπλήρωση 32 χρόνων από το θάνατό του που διοργάνωσε ο Δήμος και ο ΔΗΠΟΝ, με την επιμέλεια του

γνωστού δημοσιογράφου Λ. Κογκαλίδη, ο οποίος παραχώρησε στο Δήμο το πλούσιο αρχείο του από τις κινηματογραφικές ταινίες του Elvis. Προβλήθηκαν σε γιγαντοοθόνη τραγούδια του “βασιλιά του ροκ” με αποσπάσματα από 31 ταινίες, ενώ στην εξέδρα που τοποθετήθηκε μέσα στη λίμνη ειδικά για την εκδήλωση, χορευτικές ομάδες σχολών χορού της Νάουσας εντυπωσίασαν το κοινό με την εμφάνισή τους, χορεύοντας γνωστές ροκ ν’ ρολ επιτυχίες. Συμμετείχαν η ομάδα χορού “Ερύφεια” της Σχολής Κλασικού και Μοντέρνου χορού του ΔΗΠΟΝ, με τις Ελένη Δαλαμάρα, Ειρήνη και Κωνσταντίνα Θανασούλη, Κική Παρίζα και Κωνσταντίνα Σούχρα, σε χορογραφίες Ξανθίπης Παπαδοπούλου και η ομάδα “Φυσική χορογραφία Θεϊκή” με τις Όλγα Βοσνάκη, Βέρα Κάππα, Ελισάβετ Λιόλιου, Κατερίνα Μητσιάνη, Ελένη Παρθενοπούλου, Ειρήνη Χειμαριού σε χορογραφίες της Τάνιας Στόϊου. Η εκδήλωση έκλεισε με δημοφιλή ροκ ν’ ρολ τραγούδια που διάλεξε ο Dj Βαγγέλης Πέγιος. Την παρουσίαση του προγράμματος επιμελήθηκε ο Παναγιώτης Καρυδάς.

2ο Πανελλήνιο Μαθηματικό Καλοκαιρινό σχολείο

Στις αρχές Αυγούστου πραγματοποιήθηκε στον Άγιο Νικόλαο το 2^ο Πανελλήνιο Μαθηματικό Καλοκαιρινό Σχολείο, που διοργανώνει με μεγάλη επιτυχία για τρίτη συνεχή χρονιά το παράρτημα

Ημαθίας της Ελληνικής Μαθηματικής Εταιρίας. Συμμετείχαν 250 μαθητές, οι οποίοι παρακολούθησαν μαθήματα μαθηματικών με σκοπό τον εξοπλισμό τους με περαιτέρω γνώσεις και την καλύτερη συμμετοχή τους σε μαθηματικούς διαγωνισμούς. Στο πρόγραμμα περιλαμβάνονταν 5ωρα καθημερινά μαθήματα από εξειδικευμένους μαθηματικούς, διαλέξεις και εισηγήσεις μαθηματικού ενδιαφέροντος, βιωματικές δραστηριότητες, αλλά και πλήθος άλλων δραστηριοτήτων (αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, περιηγήσεις στους αρχαιολογικούς χώρους της περιοχής κ.ά.).

Ξανάσμιξαν στη Νάουσα οι «Ολύμπιανς»

Μια ξεχωριστή και ανεπανάληπτη βραδιά πρόσφεραν οι OLYMPIANS στο κοινό της πόλης μας, στη συναυλία που έδωσαν στο θερινό θέατρο, με πρωτοβουλία του Συλλόγου Φίλων Μουσικής Ημαθίας. Για πρώτη φορά, μετά 37 χρόνια, το συγκρότημα εμφανίστηκε σε πλήρη σύνθεση, με τους Πασχάλη Αρβανιτίδη (φωνή), Άλκη Κακαλιάγκο (πιάνο), Βαγγέλη Κουτσοτόλη (σαξόφωνο), Κούλη Καλογιαννίδη (κιθάρα) και Δημήτρη Λαζαρίδη (τύμπανα). Μια ιδιαίτερη βραδιά για όσους παραβρέθηκαν στη συναυλία και κυρίως γι’ αυτούς, μιας κάποιας ηλικίας, που ανακάλεσαν μνήμες από το παρελθόν και θυμήθηκαν τα εφηβικά και φοιτητικά τους χρόνια, τους πρώτους έρωτές τους... Αλλά και τους νεότερους, που είχαν την ευκαιρία να ακούσουν πανέμορφα ερωτικά τραγούδια και να γνωρίσουν τον τρόπο και τη μουσική με την οποία διασκέδαζαν οι νέοι

στις δεκαετίες '60-'70, όπως «Ο τρόπος», «Συγνώμη», «Σχολείο», «Ο Αλέξης», «Το κορίτσι του Μάη», «Η συντροφιά μας» κ.α. Ενδιάμεσα παρουσιάστηκε ένα ντοκιμαντέρ της δεκαετίας του '60 που επιμελήθηκε ο συμπολίτης μας δημοσιογράφος Κώστας Μπλιάτσας και αφορούσε σε εμφανίσεις του συγκροτήματος στο θρυλικό κλαμπ «Χαβάνη» στη Θεσ/νίκη. Να σημειώσουμε ότι ο Κώστας Μπλιάτσας ήταν ο συντελεστής της επιτυχίας της εκδήλωσης και αυτός που κατάφερε μετά από 37 χρόνια να ενώσει πάλι όλους τους OLYMPIANS και να τους φέρει για μια μοναδική συναυλία στη Νάουσα.

Ο Αύγουστος ...των θεάτρων

Στα τέλη του Αυγούστου είχαμε δυο θεατρικές παραστάσεις στο θερινό μας θέατρο, με πολύ μικρή, δυστυχώς, συμμετοχή του κοινού: Το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Ιωαννίνων παρουσίασε την κωμωδία του Ρουτζάντε «Λα Μοσκέτα» και το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Αγρινίου τα Ευριπίδου «Σπαράγματα», μια παράσταση βασισμένη σε εκτεταμένα ή μη αποσπάσματα από τις χαμένες τραγωδίες του Ευριπίδη. Μόνο ο Χάρυ Κλυν, ως «Ένας ήρωας με παντούφλες», των Σακελάρη -Γιαννακόπουλου, κατάφερε, λίγο νωρίτερα, να «τραβήξει», στον ίδιο χώρο, έναν πιο «αξιοπρεπή αριθμό θεατών. Αντίθετα, στη γειτονική Βέροια, οι θεατρόφιλοι είχαν τη δυνατότητα να απολαύσουν αρκετές θεατρικές παραστάσεις, όπως τας «Δύο ορφανές» του Δ' Ενερρύ με τον Παύλο Χαϊκάλη (και τον δικό ναυ Ιωσήφ Ιωσηφίδη) τον «Κατά φαντασίαν

ασθενή» του Μολιέρου με τον Γιάννη Μπέζο, την «Όπερα της πεντάρας» των Μπρεχτ-Βάιλ με τον Στέλιο Μάινα και την Καρυοφυλλιά Καραμπέτη, τη «Μήδεια» του Μποστ, με τη Κάτια Δανδουλάκη (συμμετείχε και ο ...έτερος δικός μας Γιώργος Γαλίτης) και ένα σωρό άλλες!

Τραγούδια για το φεγγάρι από την Ορχήστρα «Φίλων της Μουσικής»

Μια ξεχωριστή συναυλία με όμορφα

τραγούδια των δεκαετιών '60 και '70, καθώς και νεότερα αφιερωμένα στην πανσέληνο, το φεγγάρι και τον έρωτα οργάνωσε στο θερινό θέατρο, ο Σύλλογος Φίλων της Μουσικής Ν. Ημαθίας, με τη 10μελή ορχήστρα του συλλόγου, που απαρτίζεται από μουσικούς επαγγελματίες του νομού μας. Τα τραγούδια ερμήνευσαν οι Μαρία Δούτση, Μαρία Πέτκου και Κώστας Πατσιάς, ενώ στην ορχήστρα συμμετείχαν οι Βιργινία Καραφούσια -πίانو, Μαρίνα Γκοργκάτσε -βιολί, Μαριάννα Τσιάνου -τσέλο, Χρήστος Σαρκατζής -κιθάρα, Δημήτρης Δομενικιώτης -φλάουτο, Δημήτρης Δούτσης -μπουζούκι/μαντολίνο, Παν Παπαδόπουλος-ακορντεόν, Λέων Γκριγκοριάν -κόντρα μπάσο, Γιάννης Μπαλιάκας -κλαρίνο και Φώτης Βαλέρας -κρουστά. Την ορχήστρα διεύθυνε ο. Πέτρος Ρίστας. Στην αρχή και στο μέσο της συναυλίας οι Έλενα και Φένια Τσιικιτίκου με τον Τ. Παναγιωτίδη χόρεψαν εκπληκτικά δυο τάνγκο, ενθουσιάζοντας το κοινό.

Ακόμα ένα φεστιβάλ ροκ συγκροτημάτων της Νάουσας

Με τη συμμετοχή οκτώ τοπικών μουσικών συγκροτημάτων διοργανώθηκαν και φέτος από το Δήμο και τον ΔΗΠΟΝ οι μουσικές εκδηλώσεις “Νάουσα Rock Festival”. Τα συγκροτήματα (7 από τη Νάουσα και 1 από τη Βέροια) αποτελούνταν κυρίως από νέους μουσικούς, οι οποίοι ερμήνευσαν τραγούδια σύγχρονης και κλασικής ροκ μουσικής. Βασικός σκοπός των συναυλιών ήταν να στηριχθούν τα τοπικά μουσικά σχήματα, προσφέροντας βήμα καλλιτεχνικής έκφρασης σε νέους μουσικούς αλλά και τη δυνατότητα γνωριμίας με το κοινό της Νάουσας και της ευρύτερης περιοχής.

- “PHENOMENON”: Ελένη Γροσδούλη (κιθάρα), Φανή Ζώγιου (τύμπανα), Κατερίνα Μυλωνά (μπάσο), Ελεονώρα Ρότζιου (Πλήκτρα), Αλίκη Κελεμουρίδου (φωνητικά)

- “DREAMERS”: Λάζαρος Μητσκόπουλος (κιθάρα), Αναστάσης Στοϊδης (κιθάρα), Αθηνά Πέιου (φωνητικά)

- “MADRACE”: Crhis AD (Κιθάρα/φωνητικά), Billy A (κιθάρα), S.P. Rodgatt (Μπάσο), Villy G (τύμπανα)

- “BAD VERSION”: Φώτης Νταβόρας (μπάσο), Μαρία Μοροβιάννη (φωνητικά), Πέτρος Σιλιγκούνας (κιθάρα), Σταύρος Ζάμπας (τύμπανα), Αριστείδης Τύπος (πλήκτρα)

- “CASTRAC”: Μαξ Θεοδωρίδης (φωνή), Θανάσης Ρατάϊτζικ (κιθάρα, φωνή), Δημήτρης Χρυσόχου (κιθάρα), Νίκος Τεκρίδης (μπάσο), Θανάσης Σαπουντζής (τύμπανα)

- “ERUPTUS”: Γιώργος Κύρου και Γιώργος Οικονόμου (κιθάρα), Σιμόν Σιμονιάν (μπάσο), Κων/νος Κολοβός (τύμπανα), Αστέρης Περισοράτης (πλήκτρα), Λάζαρος Μητσκόπουλος και Γιώργος Δημητριάδης (φωνητικά)

- “CORAPTOR”: Στέλιος Δόδης (κιθάρα, φωνητικά), Θέμης Λειβαδίτης (κιθάρα-φωνητικά), Κατερίνα Μυλωνά (μπάσο), Χρήστος Μπατσίλας (τύμπανα) και φιλική συμμετοχή Αλίκη Κελεμουρίδου (φωνητικά)

- “ΓΥΑΛΙΝΑ ΑΓΑΛΜΑΤΑ”: Θεόφιλος Αμανατίδης (κιθάρα, φωνητικά), Γιάννης Μάνος (πλήκτρα, φωνή), Θανάσης Παρίζας (μπάσο),

Ευριπίδης Τσίλκος (κιθάρα), Γιώργος Βογιατζής (τύμπανα)

Αφιέρωμα στη Βίκυ Μοσχολιού και στον Κώστα Χατζή

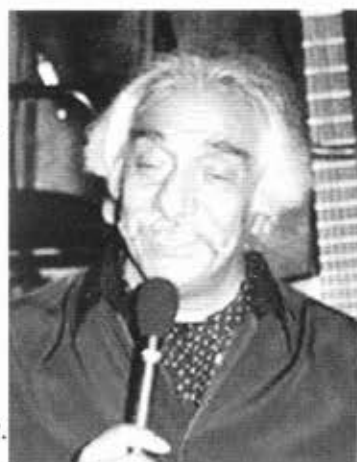

Μια μουσική συναυλία – αφιέρωμα στη μνήμη της σπουδαίας ερμηνεύτριας Βίκυς Μοσχολιού και στα μεγάλα τραγούδια της, παρουσίασε ο ΔΗΠΟΝ στο θερινό θέατρο, με 12μελή ορχήστρα και ερμηνευτές

τους Λιζέτα Νικολάου, Ρούλα Πάσχου, Λίζα Τσιγκογιάννη και Νίκο Αβαγιανό.

Την ίδια περίοδο, στο ίδιο θέατρο, ο Κώστας Χατζής δέχθηκε το θερμό χειροκρότημα από το πολυπληθές ακροατήριο, στη συναυλία που έδωσε στην πόλη μας μετά από πρόσκληση του πολιτιστικού τμήματος του “Αχιλλέα”.

Ήταν μια μοναδική μουσική βραδιά από τον κορυφαίο έλληνα τροβαδούρο, που παρουσίασε ένα πλούσιο καλλιτεχνικό πρόγραμμα με τραγούδια από τη δική του πλούσια δισκογραφία αλλά και άλλων συνθετών. Μαζί του η Αντωνία Χατζίδου και η νεαρή τραγουδίστρια Μαρία Αλεξίου.

Η Φθινοπωρινή έκθεση των Εικαστικών Εργαστηρίων

Πραγματοποιήθηκε και φέτος η ετήσια έκθεση “Εικαστικό Φθινόπωρο 2009” των

σπουδαστών των τμημάτων ενηλίκων των Εικαστικών Εργαστηρίων του ΔΗΠΟΝ. Πλήθος κόσμου τίμησε με την παρουσία του τα εγκαίνια στον Χώρο Τέχνης “Ναϊάς” (πρώην Βέτλανς). Στους δύο ορόφους της αίθουσας παρουσιάστηκαν έργα από τα τμήματα ζωγραφικής, κεραμικής, φωτογραφίας, κοσμήματος, ψηφιδωτού, βιτρώ, αγιογραφίας και ξυλογλυπτικής που δημιουργήθηκαν την περασμένη «σχολική» χρονιά. Την εκδήλωση επένδυσε μουσικά με jazz μελωδίες το συγκρότημα των Jazz Mahal, το οποίο αποτελούν οι Ναουσαίοι Μαίρη Δούτση (φωνή), Δημήτρης Τσέλιος (σαξόφωνο, φλάουτο) και Γιώργος Ξανθόπουλος (πιάνο). Παρ’ ότι οι μουσικοί έπαιζαν στον προαύλιο χώρο έξω από τον εκθεσιακό χώρο, δίπλα στο ποτάμι, με το κρύο και την υγρασία να «τσιμπάει» αρκετά, οι φίλοι των Εικαστικών που παραβρέθηκαν στα εγκαίνια τους απόλαυσαν δεόντως!

Το 14^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Λυκείων των Ελληνίδων

Ολοκληρώθηκε την Κυριακή 20 Σεπτεμβρίου το 14ο Πανελλήνιο Συνέδριο Λυκείων των Ελληνίδων, που φέτος οργανώθηκε στη Νάουσα από το Λ.Ε.Ν με κεντρικό θέμα του 14ου συνεδρίου “Από το λαϊκό πολιτισμό στις πολιτιστικές αγορές”. Πήραν μέρος πάνω από 300 κυρίες των Λυκείων όλης της χώρας, που στο τετραήμερο που διήρκεσε, παρακολούθησαν ενδιαφέρουσες ομιλίες γύρω από την προστασία και τη διάδοση της λαϊκής μας παράδοσης και συμμετείχαν σε παράλληλες δράσεις, όπως η

αναπαράσταση του τρύγου στο κτήμα Κυρ-Γιάννη, στο Γιαννακοχώρι, επισκέψεις στους αρχαιολογικούς μας χώρους κλπ.

Στην πρώτη μέρα, ο Τάκης Μπάιτσης μίλησε με θέμα “Οι κοινωνικές τάξεις στη Νάουσα την περίοδο της βιομηχανικής άνθησης και η συμμετοχή τους στο λαϊκό πολιτισμό”, ενώ η εναρκτήρια εκδήλωση έληξε με το δραματοποιημένη παρουσίαση του δημοτικού τραγουδιού “της Σωτηρώς”, σε σκηνοθετική επιμέλεια Αλέξανδρου Οικονόμου. Τραγούδησε ο Χρήστος Τσίτσης με τη συνοδεία της Μαρίνας Γκοργκάτζε (βιολί) και Δημ. Δούτση (ούτι), συμμετείχε δε η χορευτική ομάδα του Λ.Ε.Ν με υπεύθυνο τον Άκη Τσιάρκα. Οι εργασίες

του συνεδρίου συνεχίστηκαν με θέματα όπως «Παράδοση και αυθεντικότητα», «Χορεύοντας ελληνικούς χορούς», «Οι παιδαγωγικές και ψυχολογικές αξίες των τοπικών λαϊκών παραδόσεων» κλπ. Η συνεδρία έκλεισε με το Ωδείο μας, που τραγούδησε γνωστές συνθέσεις. Το πρόγραμμα περιλάμβανε επίσης και έκθεση με έργα υφαντικής του εργαστηρίου του ΛΕΝ που επιμελείται η κ. Αικ. Τσιάτσιου και έκθεση έργων του Τάκη Σκούπερ.

Κλασσική μουσική από το κτήμα «Κυρ-Γιάννη»

Μαγικές στιγμές χάρισε στο αναπάντεχα μεγάλο - για τέτοια εκδήλωση - ακροατήριο το τρίο “Transcription ensemble” στο δημοτικό θέατρο, στο πλαίσιο της εκδήλωσης “KIR YIANNI MUSIC”, που οργάνωσε ο

Γιάννης Μπουτάρης σε συνεργασία με τον ΔΗΠΟΝ. Σε ένα πρόγραμμα πλούσιο σε ηχητικές μεταπτώσεις, οι τρεις καλλιτέχνες Νίκος Ζαφρανάς στο πιάνο, Γιώργος Κανδυλίδης στο βιολί και Χρήστος Γρίμπας στο βιολοντσέλο ερμήνευσαν έργα των Loeillet, Haydn, Beethoven και Dvorak, και καταχειροκροτήθηκαν στο τέλος. Όπως ανέφερε ο κ. Μπουτάρης προλογίζοντας την εκδήλωση, επιδίωξή του είναι οι δράσεις αυτές, που θα πραγματοποιούνται δυο φορές το χρόνο, την άνοιξη, σε συνδυασμό με τις “Ανοιχτές Πόρτες” στα οινοποιεία και το φθινόπωρο, σε συνδυασμό με τον τρύγο, να έχουν και εκπαιδευτικό χαρακτήρα.

Το αντιρατσιστικό φεστιβάλ

Το πρόβλημα της μετανάστευσης και του ρατσισμού θίχτηκε στο 1ο Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ που οργανώθηκε στα τέλη Σεπτεμβρίου στην πόλη μας, από κοινωνικούς φορείς του νομού μας. Ειδικότερα το φεστιβάλ οργάνωσαν οι: Κοινωνικό Φόρουμ, Συλλογικότητα π-ρίζα, Κίνηση Απελάστε το Ρατσισμό, Σύλλογος Κοινωνικής Παρέμβασης “ΕΡΑΣΜΟΣ”, Μετανάστες Ν.Ημαθίας, Αντιρατσιστές Παιδαγωγοί, Ειδικό Σχολείο Νάουσας, Σύλλογος Φοιτητών τμήματος “Διοίκηση Τεχνολογίας” του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (παράρτημα Νάουσας), Συνέλευση +τεχνία, Κινηματογραφική Λέσχη Νάουσας, Νομαρχιακό Τμήμα ΑΔΕΔΥ, ΕΛΜΕ Ημαθίας, Εργατικό Κέντρο Βέροιας - Αλεξάνδρειας, Πρωτοβουλία μεταναστών και αλληλεγγύης,

Νεολαία ενάντια στο ρατσισμό (YRE), Θεραπευτική Κοινότητα “Ιθάκη”, Κέντρο Πρόληψης της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών “ΟΑΣΙΣ”, Σύμπραξη κατά της ομοφοβίας, Συλλογικότητα “Προσφυγή”, Πρωτοβουλία για τον εναλλακτικό και αλληλέγγυο εμπόριο “ΣΠΟΡΟΣ”.

Το πρόγραμμα περιλάμβανε ομιλίες, προβολή ταινιών και συναυλίες νεανικών μουσικών συγκροτημάτων, ενώ στο πλακόστρωτο του δημοτικού πάρκου υπήρχαν ταμπλό και περίπτερα από φορείς με θέσεις και συνθήματα εναντίον του ρατσισμού. Οι συζητήσεις που έγιναν αφορούσαν “τη μετανάστευση και την εργασία”, “τα κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα των μεταναστών”, τον τρόπο που αντιμετωπίζει το επίσημο κράτος τους μετανάστες κλπ. Όπως τονίστηκε, μετανάστες, γλωσσικές ή εθνικές μειονότητες με διαφορετικά χαρακτηριστικά, παιδιά με αναπηρία αλλά και άλλες ιδιαιτερότητες δεν έχουν το δικαίωμα της αυτοέκφρασης και της αυτοδιάθεσης, αφού οδηγούνται από το Κράτος και την Κοινωνία στην περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό.

Εκτός από τις ομιλίες, στο θερινό θέατρο δόθηκαν επίσης συναυλίες των νεανικών συγκροτημάτων: 3 on the road, Σπύρος Γραμμένος & the meatballmakers, Trio Balkano, One stop, Jazz mahal, Animation και 63Higt.

Ξενάγηση στο ανακαινισμένο Αρχαιολογικό Μουσείο της Βέροιας

Του Γιώργου Μάλιου
αρχαιολόγου

Στις 13 Απριλίου 2009 το ανακαινισμένο ως προς το κτήριο και τις εκθέσεις του Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας άρχισε να λειτουργεί και να περιμένει τους φιλόστορους επισκέπτες του για μια περιήγηση στην ιστορία και την τέχνη της πόλης και ολόκληρου του νομού. Ανεπισημώς βέβαια, γιατί, ακόμα δεν τελέστηκαν τα επίσημα εγκαίνια του χώρου. Το μουσείο, πάντως, άλλαξε ριζικά όψη και ύφος μέσα σε δύο μόλις χρόνια, με την καθοδήγηση της Προϊσταμένης της ΙΖ΄ Εφορείας Προϊστορικών και Κλαστικών Αρχαιοτήτων κ. Μαρίας Λιλιμπάκη-Ακαμάτη και του αρχιτέκτονα της υπηρεσίας κ. Τροχίδη.

Το κτήριο του μουσείου κατασκευάστηκε κατά την δεκαετία του '60 ως μια σύγχρονη αρχιτεκτονική «διασκευή» παραδοσιακού μακεδονίτικου σπιτιού, ενός τύπου διαδεδομένου και καλά διατηρημένου στην πόλη. Από το 1965 στο μουσείο βρήκαν στέγη τα ευρήματα των ανασκαφών της Βέροιας αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Παρόλα αυτά, από πολύ καιρό πριν είχε καταστεί σαφές ότι ούτε το κτήριο ούτε οι εκθέσεις του ανταποκρίνονταν στις σύγχρονες μουσειολογικές τάσεις, ενώ η έκρηξη της ανασκαφικής δραστηριότητας μέσα στην πόλη κατά την διάρκεια της δεκαετίας του '80 (επακόλουθο βεβαίως της οικοδομικής έξαρσης που έφερε την Βέροια στην σημερινή κατάσταση) πρόσθεσε νέα ενδιαφέροντα ευρήματα που «επιζητούσαν» να βρουν μια θέση στις προθήκες. Την ανάγκη αλλαγής των εκθέσεων επέτεινε και

η πληθώρα νέων ανασκαφικών ευρημάτων και ιστορικών πληροφοριών που προέκυψε από τις σωστικές επεμβάσεις στα μεγάλα δημόσια έργα, όπως η Εγνατία, μετά από τις οποίες άλλαξε σε μεγάλο βαθμό η εικόνα που είχαμε για την πρώιμη ιστορία του νομού μας. Λίγα χρόνια πριν, η αρχαιολόγος του μουσείου κ. Ειρήνη Ψαρρά έγραφε: «Η έκθεση του Μουσείου Βέροιας ορ-

Η είσοδος του αρχαιολογικού μουσείου Βέροιας

Αναθηματικές στήλες στον εξωτερικό χώρο του μουσείου

γανώθηκε το 1965 και έκτοτε δεν έχει ανανεωθεί ή εμπλουτιστεί το υλικό της. Χρονικά περιορίζεται στους ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους (δεν υπάρχει ενότητα για την προϊστορική εποχή στο Νομό Ημαθίας)... Η επανέκθεση του υλικού θα έχει στόχο την αντιπροσωπευτικότερη κατά το δυνατόν παρουσίαση του αρχαιολογικού πλούτου της Βέροιας απ' όλες τις χρονικές περιόδους, λαμβανομένου υπόψη του περιορισμένου διαθέσιμου χώρου».

Έτσι, το φθινόπωρο του 2007 ξεκίνησαν οι εργασίες ανακαίνισης του κτηρίου και οι προσπάθειες αναδιοργάνωσης των εκθέσεων με συνδυασμό παλιών και νέων εκθεμάτων. Η στενότητα του χώρου αντιμετωπίστηκε επιτυχώς με την επέκταση του κτηρίου προς τα νότια, ενώ αξιοποιήθηκε με το καλύτερο δυνατό τρόπο και η παλιά αποθήκη της 11^{ης} Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων στον όροφο. Παράλληλα, λόγω των δεσμεύσεων της προγενέστερης κατασκευής (η μελέτη δεν θα μπορούσε βεβαίως να προβλέπει κατεδάφιση του υφιστάμενου κτίσματος) θα έπρεπε να οργανωθεί το υλικό των εκθέσεων με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και με την μέγιστη οικονομία χώρου. Πολύ ενδιαφέρουσα κρίνεται η προς αυτήν την κατεύθυνση αξιοποίηση του εξωτερικού χώρου, τόσο του κήπου με τα διάφορα ταφικά και τιμητικά μνημεία και αρχιτεκτονικά μέλη όσο και του σκεπαστού διαδρόμου κατά μήκος του τοίχου του κυρίως κτηρίου.

Στο εσωτερικό ο εκθεσιακός χώρος καταλαμβάνει πλέον έκταση περίπου 400 τ.μ. και διαρ-

θρώνεται σε δύο επίπεδα. Στο ισόγειο ανοίγονται τρεις αίθουσες (συμβατικά Α, Β και Γ) από αριστερά προς τα δεξιά κατά την είσοδο του επισκέπτη. Ο κεντρικός χώρος-προθάλαμος, όπου πραγματοποιείται και η προβολή οπτικοακουστικού υλικού για την ιστορία της Βέροιας, συνδέει την αίθουσα Α (αριστερά) με τις δύο διαδοχικές Β και Γ (στα δεξιά) και ταυτόχρονα δίνει πρόσβαση στο πατάρι από πάνω.

Παρακάτω θα επιχειρήσουμε μια ξενάγηση στο νέο Μουσείο της Βέροιας όσο πιο αντιπροσωπευτική και λεπτομερή γίνεται στα όρια ενός τέτοιου άρθρου. Έμφαση θα δοθεί στα σημαντικότερα (κατά την γνώμη του γράφοντος, πάντα) εκθέματα και κυρίως σ' αυτά που προέρχονται από τις ανασκαφές της αρχαίας Μιέζας. Οι φωτογραφίες που συνοδεύουν το κείμενο προέρχονται από ειδικές δημοσιεύσεις και αρχαιολογικούς οδηγούς. Οπωσδήποτε καμιά παρουσίαση του μουσείου δεν μπορεί να υποκαταστήσει την επίσκεψή μας στον χώρο αυτόν και καμιά περιγραφή των εκθεμάτων δεν είναι τόσο σημαντική όσο η προσωπική επαφή με τα αντικείμενα που προσλαμβάνονται διαφορετικά από τον καθένα μας.

Μια βόλτα στο μουσείο

Καθώς κατευθυνόμαστε προς την είσοδο του μουσείου, αριστερά, δεσπόζει η κολοσσική κεφαλή της Μέδουσας, μιας από τις τρεις κόρες του Φόρκη και της Κητούς. Η Μέδουσα και οι αδελφές της ονομάζονταν Γοργόνες και καμιά σχέση δεν είχαν με τις όμορφες και καλοπροαίρετες κοπέλες της λαϊκής θαλασσινής φαντασίας. Ήταν άσχημες, τρομακτικές και ιδιαίτερα κακόβουλες. Αντί για μαλλιά είχαν φαρμακερά φίδια, τα δόντια τους εξέιχαν από το στόμα σαν χαυλιόδοντες κάπρων και διέθεταν χάλκινα χέρια και χρυσά φτερά. Το χειρότερο ήταν, όμως, το βλέμμα τους: τόσο διαπεραστικό και ψυχρό, που σε όποιον έπεφτε τον μεταμόρφωνε σε λίθο. Ζούσαν στην άκρη του κόσμου, στην Δύση, όπου οι Έλληνες τοποθετούσαν κι άλλα τέρατα, όπως οι Κύκλωπες και ο Γηρυόνης. Από τις Γοργόνες μόνο η Μέδουσα ήταν θνητή και μ' αυτήν (τι να πω για το γούστο του!) ενώθηκε ο Ποσειδώνας,

αποκτώντας τον Χρυσάορα και τον Πήγασο. Την Μέδουσα αποκεφάλισε με την χρυσή του άρπη (δρεπάνι) ο ήρωας Περσέας, ο γιος του Δία και της Δανάης. Το κεφάλι της, που διέθετε ακόμη την αποκρουστική του όψη και την δύναμη της απολίθωσης το δώρισε στην Αθηνά που το έβαλε ως επίσημα στην ασπίδα της. Η απόλυτως του στις εικαστικές τέχνες ανάγεται ήδη στην πρώτη αρχαϊκή εποχή. Ονομάζεται γοργόνειον και είχε για τους Έλληνες αποτροπαϊκό χαρακτήρα, διώχνοντας με την ματιά του το κακό. Σταδιακά η ελληνική τέχνη κατάφερε να εξανθρωπίσει και να καλλωπίσει ακόμα και την Μέδουσα. Γι' αυτό και το γοργόνειο της Βέροιας έχει χάσει κάτι από την αποκρουστικότητα των πρώιμων παραδειγμάτων του τύπου. Δεν απώλεσε όμως και την αποτροπαϊκή του λειτουργία, καθώς βρισκόταν πάνω στα τείχη της πόλης (κοντά σε πύργο στην ανατολική πύλη), ευδιάκριτο από μακριά, προκειμένου να απομακρύνει κάθε επιβουλή, κάθε απειλή, είτε αυτή ήταν εχθρός είτε αρρώστια και θανατικό. Χρονολογείται στο τέλος του 2^{ου} αι. μ.Χ., όταν ο βασιλιάς της Μακεδονίας Φίλιππος Ε' επένδυε ιδεολογικά στην καταγωγή των Μακεδόνων δυναστών από το Άργος της Πελοποννήσου και τον Ηρακλή (ο φονιάς της Μέδουσας, Περσέας, ήταν πρόγονος του μεγάλου ήρωα) και αντιμετώπιζε τις επεκτατικές βλέψεις των Ρωμαίων στον ελλαδικό χώρο.

Ο κεντρικός χώρος του Μουσείου καλωσορίζει τον επισκέπτη λουσμένος με πλούσιο φυσικό φωτισμό που μπαίνει από τα μεγάλα ανοίγματα του ανατολικού τοίχου. Το βλέμμα αφήνεται να ατενίσει τον ευρύ μακεδονικό κάμπο, πηγή πλούτου και ισχύος για τους αρχαίους Μακεδόνες, αλλά την επέκταση της σημερινής πόλης στα ανατολικά. Μπροστά μας, όμως, το ίδιο φωτεινή, απαυγάζοντας στην λευκή στιλπνότητα της μαρμάρινης ύλης, βρίσκεται μια οικεία για τους Ναουσαίους μορφή: είναι η προτομή του ποτάμιου θεού Όλγανου, που βρέθηκε στην περιοχή του Κοπανού, στα όρια της αρχαίας Μιέζας. Η προτομή του που επιγράφεται με το όνομά του σε δύο στίχους, χρονολογείται στο δεύτερο μισό του 2^{ου} αι. μ.Χ. Η διαφάνεια του μαρμάρου και η υγρότητα των μακριών βοστρύχων που πέφτουν στους όμους κυματιστοί επιτείνουν την ποτάμια

Η προτομή του Ολγάνου

όψη του νεαρού άνδρα. Η «καβαφικού κάλλους» μορφή (κατά την έκφραση του αρχαιολόγου κ. Γιάννη Γραικού) οφείλει πολλά στις απεικονίσεις του Αλεξάνδρου και, κυρίως, του Αντινόου, του πανέμορφου νέου, προστατευόμενου του αυτοκράτορα Αδριανού (2^{ος} αι. μ.Χ.), που βρήκε τραγικό θάνατο στα νερά του Νείλου και λατρεύτηκε ως καλόβουλο πνεύμα σε όλη την ρωμαϊκή αυτοκρατορία.

Η παρουσία του Ολγάνου, τόσο καίρια και εμβληματική, ακριβώς μετά την είσοδο στο κτήριο, παραπέμπει συνειρμικά στον ιδρυτικό μύθο των δύο σημαντικών πόλεων στις ανατολικές υπώρειες του Βερμίου. Σύμφωνα με την γενεαλογία που διασώζει ο Στέφανος Βυζάντιος ο επώνυμος ήρωας των Μακεδόνων, ο Μακεδών, είχε (μεταξύ άλλων) κι έναν γιο που ονομαζόταν Βέρης. Πιθανώς αυτός έδωσε το όνομά του στον ποταμό της Βέροιας κατά την αρχαιότητα. Ο Βέρης απέκτησε τρία παιδιά: τα κορίτσια Βέροια και Μιέζα και τον μοναχογιό Όλγανο. Οι δύο πρώτες έδωσαν το όνομά τους στις αντίστοιχες πόλεις. Ο Όλγανος έγινε επώνυμος του ποταμού που και σήμερα ακόμα ρέει στην πόλη μας. Ενδιαφέρον μάλιστα έχει και η ετυμολογία του ονόματός του (την πρότεινε σε μια ημερίδα και την δημοσίευσε

στην *Νιάουστα* ο αρχαιολόγος της ΙΖ΄ ΕΠΚΑ κ. Γιάννης Γραικός): προέρχεται από την ρίζα ελκ- (που δίνει και την λέξη ολκάς) με την γνωστή για την μακεδονική διάλεκτο τροπή του κ σε γ. Επομένως, ο ποταμός Όλγανος είναι αυτός που έλκει, κατεβάζει πολλά φερτά υλικά («σέρνει λιθάρια, ριζιμιά» κατά το γνωστό δημοτικό τραγούδι) κι έχει σημασία να σκεφτούμε ότι και οι νεώτεροι κάτοικοι της περιοχής παρατήρησαν το ίδιο φαινόμενο και ονόμασαν το ποτάμι μαύρο, μέλαν, δηλαδή Αράπιτσα.

Μετά αυτήν την μυθολογική παραπομπή στην ίδρυση της Μιέζας και της Βέροιας ο επισκέπτης μπορεί – αν επιθυμεί – να παρακολουθήσει ένα εξάλεπτο οπτικοακουστικό ενημερωτικό ιστορικό διάγραμμα της Βέροιας και της περιοχής της. Με τον συνοπτικό αυτόν τρόπο μπορεί να πάρει μια ιδέα για τις ενότητες της έκθεσης και το ιστορικό υπόβαθρο των εκθεμάτων. Προς το παρόν η παρουσίαση γίνεται μόνο στα ελληνικά, είμαι ωστόσο βέβαιος ότι γρήγορα θα προχωρήσει και η μετάφρασή του στα αγγλικά, για να επωφεληθούν και οι ξένοι επισκέπτες του χώρου.

Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του μουσείου στην συνέχεια ο επισκέπτης μπορεί να ακολουθήσει μια πορεία ...από το σκοτάδι στο φως, δηλαδή από την αίθουσα Α, όπου και τα ευρήματα των νεκροταφείων της πόλης, προς τις αίθουσες Β και Γ, όπου και οι ενότητες της λατρείας, των διοικητικών θεσμών και της βιοτεχνικής-καλλιτεχνικής παραγωγής των εργαστηρίων της πόλης. Πριν όμως αφήσουμε κεντρικό χώρο - προθάλαμο, ας μην παραβλέψουμε να δούμε και τον μικρό χάλκινο ιθυφαλλικό «ιππέα», έργο των γεωμετρικών χρόνων, το πιο παλιό εύρημα εκτός νεκροταφείων από την Βέροια.

Αριστερά πριν την είσοδο προς την αίθουσα Α, υπάρχει η μακέτα ενός λαξευτού θαλαμωτού τάφου, της πιο συνηθισμένης ταφικής κατασκευής για ευκατάστατους νεκρούς στην Βέροια των ελληνιστικών χρόνων. Οι λαξευτοί θαλαμωτοί τάφοι είναι υπόγεια μνημεία, σκαλισμένα στον μαλακό πωρόλιθο. Η πρόσβαση από την επιφάνεια γίνεται με έναν στενό κλιμακωτό διάδρομο. Η πρόσοψη είναι συνήθως απλή, σπανιότερα αρχιτεκτονικά διαμορφωμένη και από πίσω

ανοίγονται ένας ή δύο θάλαμοι (σπανιότερα και περισσότεροι) που δέχονται τις ταφές. Η όψη των μνημείων και η γενικότερη αντίληψη που ενσωματώνουν θυμίζουν ιδιαίτερα τους μεγαλοπρεπέστερους μακεδονικούς τάφους, με την διαφορά ότι εκείνοι είναι εξολοκλήρου κτιστοί και γι' αυτό πολύ πιο δαπανηροί. Και οι δύο όμως τύποι προορίζονταν για τους έχοντες. Οι λιγότεροι προνομιούχοι θάβονταν συνήθως σε στενούς ορθογώνιους λάκκους, τύπος που είναι κυρίαρχος κατά την αρχαϊκή και κλασσική εποχή στην πόλη.

Η αίθουσα Α

Η αίθουσα Α διαιρείται σε τρεις χώρους. Στον πρώτο εκτίθενται ευρήματα του αρχαϊκού, κλασσικού και ελληνιστικού νεκροταφείου. Στην πρώτη προθήκη αριστερά δύο χάλκινα αγγεία μας υπενθυμίζουν ότι στην Βέροια, παράλληλα με τον ενταφιασμό των νεκρών, ήταν σε (πιο σπάνια) χρήση και η καύση. Η χάλκινη υδρία και η κάλπη χρησιμοποιήθηκαν ως οστεοδόχοι. Οι απέναντι προθήκες περιλαμβάνουν κτερίσματα αρχαϊκών τάφων που χρονολογούνται στο β' μισό του 6^{ου} αι. π.Χ. Τα αντικείμενα αυτά είναι

Χάλκινη τεφροδόχος υδρία

στην πλειονότητά τους εισηγμένα από βιοτεχνικά κέντρα της κυρίως Ελλάδας και της Μ. Ασίας, αποδεικνύοντας τις πρώιμες εμπορικές σχέσεις της Βέροιας, και του μακεδονικού βασιλείου ευρύτερα, με τον υπόλοιπο ελληνικό κόσμο.

Από την Αττική προέρχεται ο μεγάλος ερυθρόμορφος κρατήρας ρυθμού Κέρτς (από την περιοχή της Μαύρης Θάλασσας, όπου βρέθηκαν πρώτα τέτοια αγγεία) που ξεχωρίζει για το μέγεθος και την ποιότητα της διακόσμησής του στην κεντρική προθήκη στο βάθος. Χρονολογείται στα μέσα του 4^{ου} αι. π.Χ., όταν παρά τις πολεμικές συγκρούσεις Μακεδονίας – Αθήνας, τα προϊόντα του Αττικού Κεραμικού γίνονται ανάρπαστα μεταξύ των Μακεδόνων. Το θέμα της παράστασης αντλείται από τον κύκλο του Διονύσου και της Αφροδίτης. Ένας Έρωτας πετά πάνω από τον βωμό ενός υπαίθριου ιερού προς μια ερμαϊκή στήλη. Μια γυναίκα και δύο άνδρες που χειρονομούν εκφραστικά παρακολουθούν την πορεία του. Μπροστά τους είναι στημένο το ξόανο μιας θεάς. Ο κρατήρας, σκεύος προορισμένο για την ανάμειξη οίνου και νερού, χρησιμοποιήθηκε κι αυτός ως τεφροδόχο αγγείο.

Μέσα στους τάφους της Βέροιας συνήθως τοποθετούνταν προσωπικά αντικείμενα του νεκρού, όπως όπλα, στλεγγίδες, κοσμήματα, αγγεία που χρησιμοποιούνταν κατά την διάρκεια των ταφικών τελετουργιών (κανάτια, ποτήρια, πιάτα, μυροδοχεία, μαγειρικά σκεύη και λύχνοι) αλλά κι αντικείμενα με καθαρά ιδεολογικό περιεχόμενο, όπως ειδώλια, νομίσματα για τον Χάρωνα, φυλαχτά κ.ά. Από τα όπλα που βρέθηκαν στα νεκροταφεία της πόλης, ξεχωρίζει ένα χρυσοποίκιλτο σιδερένιο ξίφος που διατηρείται σχεδόν ακέραιο. Το βλέπουμε, μαζί μ' ένα ακόμη σαφώς ταπεινότερο, στην προθήκη αριστε-

ρά του κρατήρα. Στις δύο μεριές της λαβής του είναι στερεωμένες δύο έκτυπες Νίκες σε χρυσό έλασμα. Η καθεμιά από αυτές έφερε ασπίδα και ξίφος, πατούσε δε σ' έναν ιωνικό κίονα. Το ξίφος αυτό βρέθηκε σ' έναν κιβωτιόσχημο τάφο του τέλους του 4^{ου} αι. π.Χ. Ο κάτοχός του, αν πέθανε από φυσικό θάνατο γύρω στα 50 ή αργότερα, δεν αποκλείεται να ήταν συνομήλικος του Αλεξάνδρου, ίσως συμπολεμιστής του στην μεγάλη εκστρατεία της Ασίας που έφερε τους Μακεδόνες και τους άλλους Έλληνες (πλην Λακεδαιμονίων) στην άκρη του γνωστού τότε κόσμου.

Οι υπόλοιποι δύο χώροι της αίθουσας Α του Μουσείου προορίζονται για την έκθεση των κτερισμάτων από τους λαξευτούς θαλαμωτούς και άλλους ελληνιστικούς τάφους της πόλης. Αν και οι περισσότεροι από αυτούς ήταν συλημένοι από την αρχαιότητα κιόλας, πολλά είναι τα ευρήματα που ήλθαν στο φως χάρη στις ανασκαφές των τελευταίων χρόνων. Κυριαρχούν τα αγγεία καθημερινής χρήσης, τα όπλα και τα κοσμήματα (όσα σώθηκαν από την σύληση) και, κυρίως, ειδώλια. Τα περισσότερα εικονίζουν γυναικείες μορφές σε διάφορους τύπους. Υπάρχουν όμως και πολλές θεές, βασικά, Αφροδίτες. Η συχνή παρουσία της θεάς του έρωτα σε τάφους της κεντρικής Μακεδονίας οφείλεται κυρίως σε μια ιδιαίτερη υπόσταση της Αφροδίτης ως χθόνιας θεάς και στον συμφυρμό αυτής με την βασίλισσα του Κάτω Κόσμου, την Περσεφόνη, που επιχωριάζει στην περιοχή.

Η Αφροδίτη και ο αγαπημένος της Άδωνις παριστάνονται σε ένα άλλο έκθεμα που αξίζει της προσοχής μας. Πρόκειται για ένα πήλινο σύμπλεγμα των μέσων του 1^{ου} αι. π.Χ. Εικονίζεται η τραγική κατάληξη του έρωτα της θεάς για τον όμορφο νεαρό που σκοτώθηκε από τον φθονερό εραστή της Αφροδίτης, Άρη. Για την περιγραφή του συμπλέγματος ακολουθώ την Β. Αλλαμανή: «Η θεά, γυμνή, σφίγγει με τα δύο χέρια τρυφερά τον αγαπημένο της και πλησιάζει το πρόσωπό της κοντά του. Ο Άδωνις, ξαπλωμένος επάνω στο νεκρικό κρεβάτι, ανταποδίδει με το δεξί χέρι του αδύναμα το αγκάλιασμά της. Το γυμνό σώμα του καλύπτει μόνο ένα νεκρικό σεντόνι και τα μαλλιά του στολίζει στεφάνι πλεγμένο με λουλούδια.

Αφήνοντας την τελευταία του πνοή στην αγκαλιά της Αφροδίτης, γέρνει το κεφάλι στο πλάι, ενώ το αριστερό χέρι του πέφτει άψυχο προς τα κάτω. Η νεαρή θρηνωδός που παραστέκεται στη σκιινή κοιτάζει θλιμμένη τη θεά, ανήμπορη να προσφέρει βοήθεια». Ο Άδωνις υπήρξε ένας από τους πρώιμους θνήσκοντες θεούς της Ανατολικής Μεσογείου, η λατρεία του οποίου διαδόθηκε από νωρίς στον ελληνικό κόσμο. Ο ετήσιος εορτασμός του θανάτου του προκαλούσε γοερούς θρήνους μεταξύ των γυναικών και είχε συνδεθεί με τις διαδοχικές φάσεις του θανάτου και της αναγέννησης της φύσης.

Η αίθουσα Β

Αφήνοντας την αίθουσα Α, κατευθυνόμαστε απέναντι στην Β, που είναι αφιερωμένη στις λατρείες, τους κοινωνικούς θεσμούς και την διοίκηση της πόλης. Την είσοδο προς την αίθουσα αυτήν πλαισιώνουν δύο εικονιστικές κεφαλές (=πορträίτα) της ρωμαϊκής περιόδου που ανήκουν πιθανώς σε αυτοκράτορες. Η κεφαλή δεξιά φαίνεται πως ανήκει σε υπερφυσικό ανδριάντα του Κλαυδίου (α' μισό 1^{ου} αι. μ.Χ.), ενώ η κεφαλή στα αριστερά ανήκει στην εποχή των Σεβήρων. Ας παρατηρήσουμε τους τρεις βοστρύχους που ξεχωρίζουν από το σύνολο της κόμης και πέφτουν μπροστά στο μέτωπο. Πρόκειται για ένα μοτίβο που απαντά στην αυτοκρατορική εικονογραφία του Σεπτιμίου Σεβήρου αλλά υποδηλώνει και γενικότερα τον οπαδό της λατρείας του Σάραπη, του Αιγύπτιου θεού η λατρεία του οποίου (μαζί με την Ίσιδα) διαδόθηκε ιδιαίτερα κατά τα ελληνιστικά χρόνια και μετά σε όλο τον ελληνιστικό και ρωμαϊκό κόσμο. Η Βέροια, έδρα του κοινού των Μακεδόνων και της λατρείας των αυτοκρατόρων, είναι κατά τα χρόνια της Ρωμαιοκρατίας η δεύτερη σημαντικότερη πόλη της επαρχίας της Μακεδονίας μετά την Θεσσαλονίκη. Γι' αυτό δεν είναι καθόλου περίεργο να έχουν ανεγερθεί τιμητικά μνημεία για τους εκάστοτε αυτοκράτορες, η εύνοια των οποίων ήταν αναγκαία για την ευημερία της πόλης.

Το ήμισυ (αριστερά καθώς μπαίνουμε) της αίθουσας Β είναι αφιερωμένο στις λατρείες της Βέροιας. Ιδιαίτερα διαδεδομένη ήταν η λατρεία της

Αφροδίτης ήδη από τα ελληνιστικά χρόνια. Με διάφορες μορφές και υποστάσεις η θεά του Έρωτα εξασφάλιζε ζωή με ευτυχία και απολαύσεις αλλά κι έναν θάνατο με ελπίδες. Δημοφιλείς θεότητες ήταν επίσης ο Ασκληπιός (εδώ εικονίζεται σε μια μικρή στήλη μαζί με την κόρη του Υγεία) και ο Δίας, πατέρας των θεών και των ανθρώπων. Οι ιερείς του Ασκληπιού κατά τα ελληνιστικά χρόνια ήταν οι επώνυμοι άρχοντες των πόλεων, με άλλα λόγια η ενιαύσια υπηρεσία τους χρησιμοποιούνταν για την χρονολόγηση των τοπικών γεγονότων. Από την άλλη, γνωρίζουμε ότι οι Μακεδόνες θεωρούσαν τον Δία προπάτορά τους, δεδομένου ότι από την αρχαϊκή κιόλας εποχή ο επώνυμος της Μακεδονίας ήρωας, ο Μακεδών, λογιζόταν γιος του άρχοντα του Ολύμπου. Στην Μακεδονία των ρωμαϊκών χρόνων ο Δίας λατρεύτηκε με θέρμη ως Ύψιστος, υπόσταση που εξέφρασε εν μέρει και τις μονοθεϊστικές αναζητήσεις της εποχής. Σύμβολό του ο αετός, που στο μεγάλο ανάγλυφο της Βέροιας πατά πάνω σε κεφάλι ταύρου και περιγράφεται από ένα στεφάνι δρυός. Η επιγραφή που συνοδεύει το ανάγλυφο αναφέρει πλήθος ονομάτων οπαδών του θεού. Ο αετός και πάλι, ή ο ίδιος ο θεός μεταμορφωμένος, εικονίζεται σε ένα τραπεζοφόρο (στήριγμα πολύτιμου μαρμάρινου τραπεζιού) κατά την απαγωγή του Γανυμήδη, του όμορφου νέου από την Τροία που προοριζόταν για οίνοχόος των θεών.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η αναθηματική στήλη που στήθηκε τον Απρίλη του έτους 7 π.Χ. από τον σύλλογο των τεχνιτών του Διονύσου (ηθοποιοί, χορευτές κ.ά.), για να τιμηθεί μέλος του που ανέλαβε το αξίωμα του αγορανόμου του θεάτρου. Εικονίζεται ο Διόνυσος ως ηθοποιός που σπένδει σε βωμό. Δίπλα στην στήλη έχουν στηθεί ο γυμνός κορμός του Διονύσου κι ενός σατύρου. Γενικά στην Μακεδονία ο θεός Διόνυσος έχει βαθιές ρίζες στον μύθο και την λατρεία. Παρόλο που προστάτευε την καλλιέργεια της αμπέλου και την οινοποσία, δραστηριότητες καθόλα ανδρικές, οι κατεξοχήν οπαδοί του ήταν γυναίκες που μέσα σε μια εκστατική μανία έσπαζαν τις κατεστημένες κοινωνικές συμβάσεις και ακολουθούσαν νοερά τον θεό τους στα βουνά και τα λαγκάδια του μακεδονικού τοπίου. Διάσημη «βάκχα» ήταν η Ολυμπιάδα, μητέρα του Αλεξάνδρου. Τόσο στην

υπόλοιπη Ελλάδα όσο και ειδικά στην Μακεδονία, όμως, ο Διόνυσος συνδέθηκε με τον θάνατο ή, καλύτερα, με την ζωή μετά θάνατον, την οποία απολάμβαναν στον Κάτω Κόσμο οι μύστες των μυστηρίων του, αυτοί που γνώρισαν τα άρρητα δρώμενα του Βάκχου.

Αξίζει, επίσης, να σταθούμε στην επιγραφή του βασιλιά της Μακεδονίας Φιλίππου Ε' που ίδρυσε στο ιερό της Αθηνάς στην Βέροια στοές αφιερωμένες στην θεά. Τα υπόστεγα αυτά κτίσματα ήταν πολύ σημαντικά σε ένα ιερό, αφού παρείχαν προστασία στους πιστούς από τα καιρικά φαινόμενα, ενώ η εμπορική τους εκμετάλλευση – εκεί λειτουργούσαν και διάφορα καταστήματα – αποτελούσε βασική πρόσοδο για το ιερό. Οι ελληνιστικοί βασιλείς συχνά έδειχναν την ευνοιά τους σε διάφορα ιερά χρηματοδοτώντας την κατασκευή τέτοιων κτηρίων.

Δίπλα από την επιγραφή ορθώνεται ένας ενεπίγραφος κίονας που με το ύψος του ενώνει τα δύο επίπεδα του μουσείου, καθώς είναι ορατός τόσο από το ισόγειο όσο και από τον όροφο. Προέρχεται από το ορεινό ιερό της Λευκόπετρας στο Βέρμιο (στον άξονα του αρχαίου και νεότερου δρόμου προς Κοζάνη, πριν την Καστανιά). Αυτό ήταν αφιερωμένο στην Μητέρα των Θεών Αυτόχθονα και φαίνεται πως άκμασε κυρίως κατά τα ρωμαϊκά χρόνια. Στον αρχαιολογικό χώρο της Λευκόπετρας, που πρόσφατα καθαρίστηκε και ξαναερευνήθηκε, μπορούμε να δούμε τα ερείπια του ναού της Μητέρας των Θεών, η πρόσοψη του οποίου εικονίζεται σχεδιαστικά αποκαταστημένη στην ενημερωτική πινακίδα του τοίχου. Τα αναθήματα των πιστών, κατοίκων της Βέροιας και οικισμών του Βερμίου, αναφέρονται στις επιγραφές που αποκαλύφθηκαν κατά τις ανασκαφές του Φ. Πέτσα. Μεγάλη σημασία για την κοινωνία και τις θρησκευτικές συνήθειες της εποχής έχουν οι απελευθερωτικές επιγραφές που καταγράφουν και εγγυώνται την απελευθέρωση δούλων από τους κυρίους τους. Οι απελευθερώσεις αυτές γίνονται με την ανάθεση των δούλων στην ίδια την θεά, η οποία προστάτευε και εγγυάτο την όλη διαδικασία.

Στο άλλο μισό της ίδιας αίθουσας παρουσιάζονται τα τεκμήρια των κοινωνικών και διοικητικών

θεσμών σύμφωνα με τους οποίους ήταν οργανωμένη η ζωή στην Βέροια. Πλούσιες πληροφορίες για την οργάνωση των νέων της πόλης παρέχει ο κατάλογος των εφήβων του έτους 177/8 μ.Χ. επί εφηβάρχου Στάτιου Αντιγόνου, κυρίως όμως ο γνωστός Γυμνασιαρχικός Νόμος της Βέροιας. Πρόκειται για την μεγάλη στήλη, ενεπίγραφη και στις δυο όψεις της, με την οριζόντια επίστεψη. Βρέθηκε σε δεύτερη χρήση ως κάλυμμα τάφου πολύ κοντά στην εικαζόμενη θέση του αρχαίου Γυμνασίου. Το κείμενο αναφέρεται λεπτομερώς στις συνθήκες ψήφισης του νόμου, την αναδιοργάνωση των θεσμών του Γυμνασίου, τα δικαιώματα και τα καθήκοντα των ειδικών αξιωματούχων (Γυμνασιάρχου και βοηθών), τις υποχρεώσεις των ασκουμένων νέων, τον τρόπο εκπαίδευσής τους που ήταν προσανατολισμένος κυρίως στην στρατιωτική εκγύμναση. Οι ασκούμενοι στο Γυμνάσιο έπρεπε να αποκτήσουν την φυσική κατάσταση και την πειθαρχία του στρατιώτη, γι' αυτό και μεταξύ των κλασικών αθλημάτων υπήρχαν και καθαρές οπασκίες. Ο μακεδονικός στρατός ήταν κατά βάση εθνικός και στηριζόταν στην υποχρεωτική θητεία και την πετυχημένη άσκηση των ντόπιων νέων. Ειδικά την περίοδο κατά την οποία χρονολογείται ο Νόμος, δηλαδή στο α' τρίτο του 2^{ου} αι. π.Χ. η Μακεδονία έπρεπε να πολεμήσει για την αυτοτέλεια και την ανεξαρτησία της έναντι των Ρωμαίων.

Η αίθουσα Γ

Προχωρώντας προς το βάθος, στην αίθουσα Γ, θα περιηγηθούμε σύντομα στην καλλιτεχνική και βιοτεχνική παραγωγή των βεροιώτικων εργαστηρίων των ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων. Η Βέροια, ως μια από τις μεγαλύτερες πόλεις της Μακεδονίας, φαίνεται πως διέθετε κοροπλαστικά και κεραμικά εργαστήρια το αργότερο από την ελληνιστική περίοδο. Την ίδια περίπου εποχή, αλλά και στους επόμενους αιώνες της Ρωμαϊκρατίας, στην πόλη λειτουργούν δραστήριοι γλύπτες που αναλαμβάνουν τοπικές παραγγελίες της πόλης και των πολιτών, εξυπηρετώντας ταυτόχρονα δημόσιες και ιδιωτικές ανάγκες. Χρησιμοποιούν συνήθως τοπικό μάρμαρο Βερμίου και ακολουθούν την μόδα και τις τάσεις της εποχής, όπως διαμορφώνονται στα κοσμοπολίτικα

κέντρα της αυτοκρατορίας. Πολλά από τα έργα τους αναγνωρίζονται σε γειτονικές πόλεις της Μακεδονίας.

Μεγάλο ενδιαφέρον από ανθρώπινης πλευράς παρουσιάζουν τα τέσσερα ενεπίγραφα μονομαχικά μνημεία της αίθουσας Γ (στα δεξιά καθώς μπαίνουμε στον χώρο).

Η παράσταση του μονομάχου Ξιφία σε νεκρό-δειπνο είναι ένας αρκετά σπάνιος στην Ελλάδα τύπος, ο οποίος χρησιμοποιήθηκε ευρέως, όμως, στην Βέροια. Τόσο ο Ξιφίας όσο και ο «γείτονας» του, ο αρματωμένος Μαρίσκος με το κλαδί του φοίνικα στο χέρι (σύμβολο νίκης) πέθαναν στην ακμή της καριέρας τους. Τις στήλες παρήγγειλαν και πλήρωσαν με δικά τους έξοδα οι απαρηγόρητες σύζυγοί τους.

Πολύ πιο τυχερός στάθηκε ο μονομάχος Πούπλιος, ο εικονιζόμενος στο τρίτο κατά σειρά μνημείο. Αυτός πρόλαβε, κάτι πολύ σπάνιο, να συνταξιοδοτηθεί ως *rudarius*, αυτός δηλαδή που κατάφερε να τελειώσει (ζωντανός και τιμημένος) την καριέρα του κι έλαβε συμβολικά την *rudis*, το τιμητικό ξίφος/ράβδο των βετεράνων μονομάχων. Πέθανε εν ειρήνη (φαντάζομαι) λίγο πριν τα μέσα του 2^{ου} αι. μ.Χ., απολαμβάνοντας την αγάπη και την στοργή των δικών του ανθρώπων που παρήγγειλαν την επιτύμβια στήλη σε ένα από τα εργαστήρια της πόλης.

Εντελώς αντίστροφη και ιδιαίτερα τραγική ήταν η μοίρα του Πεκουλάρεως. Αυτός, σχεδόν παιδί ακόμα, εικονίζεται στην διπλανή στήλη να κινείται δυναμικά προς τα δεξιά κρατώντας με τα δυο του χέρια την τρίαινα. Στην ζώνη έχει περασμένο ένα εγχειρίδιο και στον ώμο του ριγμένο το δίχτυ. Πέθανε – τι ειρωνεία – στον πρώτο του κιόλας αγώνα, κάποια στιγμή μέσα στο β' μισό του 1^{ου} αι. π.Χ.

Η ευρεία προθήκη στο δεξί άκρο της αίθουσας περιλαμβάνει έργα των κοροπλαστικών και κεραμικών εργαστηρίων της Βέροιας. Τα περισσότερα από αυτά χρονολογούνται στα υστεροελληνιστικά χρόνια. Οπωσδήποτε στην αρχή οι τεχνίτες της Βέροιας ήταν στενά προσηλωμένοι στα αττικά πρότυπά τους, μιμούμενοι σχήματα και φόρμες του αττικού Κεραμικού. Σταδιακά,

όμως, η παραγωγή της Βέροιας τόσο σε αγγεία όσο και σε πήλινα ειδώλια άρχισε να αυτονομείται και να αποκτά ένα ιδιαίτερο ύφος μέσα στο πλαίσιο της γενικότερης μακεδονικής παραγωγής. Τα περισσότερα αγγεία κατασκευάζονταν στον τροχό, εκτός από τους ανάγλυφους σκύφους και τα πλαστικά εξαρτήματα μεγάλων αγγείων για τα οποία χρησιμοποιούσαν μήτρες. Τέτοια αγγεία είναι και οι τριποδικές πυξίδες, κανονικά θήκες κοσμημάτων και ψιμυθίων, σε μεγάλο, όμως, μέγεθος χρησίμευαν ως οστεοθήκες των νεκρών. Και τα ειδώλια κατασκευάζονταν κανονικά σε μήτρες, αν και πολλές λεπτομέρειες μπορούσαν να δουλεύονται και στο χέρι, ιδιαίτερα στα μεγάλα ειδώλια Αφροδίτης.

Στο άλλο μισό της αίθουσας Γ εκτίθενται αντιπροσωπευτικά δείγματα επιτύμβιων στηλών κατασκευασμένων στην Βέροια. Αν και το παλιότερο από τα εκθέματα αυτά είναι η φθαρμένη στήλη του Αμύντα, γιου του Στράτωνος (4^{ος} αι. π.Χ.),

Η επιτύμβια στήλη της Αδέας

σίγουρα η ομορφότερη και πιο ενδιαφέρουσα εικονογραφικά είναι η στήλη της Αδέας και σ' αυτήν αξίζει να σταθούμε ειδικότερα. Το μνημείο είναι ναόσχημο με αετωματική επίστεψη. Δύο πεσσοί πλαισιώνουν την ανάγλυφη παράσταση. Στο επιστύλιο είναι γραμμένο το όνομα της νεκρής: ΑΔΕΑ ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ. Η Αδέα εικονίζεται όρθια να κρατά ρόκα και να φορά ένα πλατύ καπέλο, την θολία. Το αντικείμενο στο δεξί της χέρι είναι πιθανώς ένα κλειδί, πράγμα που υποδηλώνει πιθανώς την ιερατική της ιδιότητα. Δίπλα στην Αδέα η δούλη, σε μικρότερη κλίμακα, της προσφέρει σκιά με ένα «παρασόλι», σκιάδιο στα αρχαία ελληνικά. Πιο δεξιά μια μικρή, παιδική μορφή με σβησμένο πυρσό (Θάνατος ή μήπως η ψυχή της νεκρής;) και ο Ερμής στην χθόνια υπόστασή του, αυτή του Ψυχοπομπού πατάνε πάνω σε ένα βάθρο και διαχωρίζονται εμφανώς από τον κόσμο των ζωντανών στα αριστερά. Στο βάθρο υπάρχει η αναθηματική επιγραφή ΕΡΜΗΙ ΧΘΟΝΙΩΙ και από πάνω υψώνεται μια ερμαϊκή στήλη. Πάνω από τις μορφές έχουν λαξευτεί διάφορα αντικείμενα της καθημερινής ζωής της νεκρής, ένας καθρέφτης, μια ακόμη θολία, ένα ριπίδιο (=βεντάλια), μια πυξίδα (θήκη κοσμημάτων ή καλλυντικών υλών) και ένα στεφάνι. Το ελεγειακό επίγραμμα κάτω από την παράσταση θρηνεί τον πρόωρο θάνατο της παρθένου Αδέας, κόρης της Κυννίνας και του Κασσάνδρου, που άρπαξε ο σκοτεινός Άδης λόγω μιας φοβερής αρρώστιας.

Ο όροφος

Με την αίθουσα Α τελειώνει η περιήγησή μας στην αρχαία πόλη της Βέροιας. Ό,τι θα ακολουθήσει στον όροφο προέρχεται από τις ανασκαφές σε διάφορες θέσεις του νομού. Ανεβαίνοντας την ξύλινη σκάλα παρατηρούμε στα αριστερά μας μεγάλους ενημερωτικούς/φωτογραφικούς πίνακες που επιχειρούν μια επισκόπηση των σημαντικότερων αρχαιολογικών χώρων και ευρημάτων της Ημαθίας. Στις κόγχες του ορόφου, δεξιά και αριστερά, εικονίζονται οι Κριτές του Κάτω Κόσμου Αιακός και Ραδάμανθυς, αντίγραφα των τοιχογραφιών του τάφου της Κρίσεως στην αρχαία Μιέζα. Η έκθεση στο δεύτερο αυτό επίπεδο του μουσείου είναι οργανωμένη χρονολογι-

κά (από την νεολιθική ως την ρωμαϊκή εποχή) αλλά και γεωγραφικά, αφού ο τρίτος χώρος του ορόφου είναι αποκλειστικά αφιερωμένος στα ευρήματα της Μιέζας. Γενικότερα, εδώ θα δούμε ευρήματα ανασκαφών από οικισμούς, όπως η Νέα Νικομήδεια, της αρχαιότερης Νεολιθικής, ο επίσης νεολιθικός Πολυπλάτανος, το Αγγελοχώρι που άκμασε κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού, η Μ. Σάντα και η Λευκόπετρα, που τεκμηριώνουν την κατοίκηση του Βερμίου ήδη κατά τα προϊστορικά χρόνια, η κλασσική και ελληνιστική Κυψέλη, που ίσως ταυτίζεται με την πόλη Άλωρο και τέλος, η «δικιά μας» Μιέζα.

Η ανθρώπινη παρουσία στον νομό Ημαθίας ανάγεται το αργότερο στη αρχαιότερη νεολιθική. Τότε ακμάζει ο οικισμός της Νέας Νικομήδειας. Τα εκθέματα που προέρχονται από τις αγγλικές ανασκαφές της δεκαετίας του '60 περιλαμβάνουν αντικείμενα, όπως αγγεία και εργαλεία, ειδώλια, σφραγίδες κ.ά. Ας παρατηρήσουμε, ακόμη, τα

Σύληνοι από τάφο της Μιέζας

κοκάλινα αγκίστρια που χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι του οικισμού πριν 9000 χρόνια, όταν η περιοχή βρισκόταν ακόμα πολύ κοντά στην θάλασσα (Θερμαϊκός κόλπος). Η Νέα Νικομήδεια θεωρήθηκε, την εποχή της ανασκαφής και δημοσίευσης, ως ο παλιότερος γεωργοκτηνοτροφικός

οικισμός της Ευρώπης.

Δεν ήταν μόνο η πεδιάδα της Ημαθίας κατοικημένη σε μια τόσο πρώιμη εποχή. Και το Βέρμιο, όπως αποδεικνύεται με τις πρόσφατες ανασκαφές στην Λευκόπετρα και την γύρω περιοχή, κατοικήθηκε ήδη από τα νεολιθικά χρόνια. Σημαντικοί οικισμοί γεωργών και μετακινούμενων κτηνοτρόφων αναπτύχθηκαν εκεί και κατά την εποχή του χαλκού και την πρώιμη εποχή του σιδήρου.

Στην νεότερη νεολιθική χρονολογείται ο οικισμός του Πολυπλάτανου του δήμου Ειρηνούπο-

Πήλινη σίμη από τη σχολή Αριστοτελέους

λης. Όχι πολύ μακριά, στην τούμπα του Αγγελολοχωρίου η αρχαιολόγος Λ. Στεφανή ανέσκαψε έναν σημαντικό οικισμό της μέσης και ύστερης εποχής χαλκού. Από τα πορίσματα των ερευνών γίνεται κατανοητό ότι οι κάτοικοι του οικισμού αξιοποίησαν την δυναμική της τοπικής παράδοσης αλλά, ταυτόχρονα, διερεύνησαν τις προοπτικές των επαφών με τα κέντρα του συγχρόνου τους μυκηναϊκού κόσμου. Στο μουσείο της Βέροιας εκτίθενται καθημερινά αντικείμενα των κατοίκων του οικισμού και ειδικά αγγεία διακοσμημένα με αμυρόχρωμα σχέδια, μια διακοσμητική γλώσσα κοινή για την κεντρική και δυτική Μακεδονία λίγους αιώνες πριν και μετά το 1000 π.Χ.

Τα ευρήματα της ύστερης εποχής χαλκού και της επόμενης εποχής σιδήρου δεν λείπουν και από την γειτονική Μιέζα. Τα παλιότερα στοιχεία χρήσης του χώρου προέρχονται από την τούμπα Χατζηνότα. Κατά τα αρχαϊκά, κλασικά και ελληνιστικά χρόνια αναπτύσσεται και ακμάζει η μακεδονική πόλη στην περιοχή του σημερινού δήμου Ανθεμίων. Σε κατοίκους της Μιέζας ανή-

κουν οι μεγάλοι μακεδονικοί τάφοι της Κρίσεως και των Ανθεμίων, αλλά και οι ταπεινότεροι λακκοειδείς και κιβωτιόσχημοι. Από τους τάφους αυτούς προέρχονται τα κτερίσματα των σχετικών προθηκών στο τέλος του ορόφου, το εντυπωσιακό περιδέραιο με τεράστιες γυάλινες ψήφους, τα χαριτωμένα ειδώλια των δύο Σιληνών και τα μελανόμορφα και ερυθρόμορφα αττικά αγγεία.

Ο κιβωτιόσχημος τάφος ενός κοριτσιού που ανασκάφηκε από την αρχαιολόγο Δ. Μισαηλίδου το 1990, ήταν διακοσμημένος με τοιχογραφίες (άνθη λωτού, ταινίες, ιωνικά κυμάτια, περιστέρια) και περιείχε έναν πλούτο κτερισμάτων, δείγμα της ανείπωτης θλίψης των γονιών και οικείων της άτυχης μικρής. Το κορίτσι θάφτηκε φορώντας έναν χειριδωτό χιτώνα, όπως δείχνουν οι χρυσές πόρπες – κομβία (έξι τον αριθμό) που βρέθηκαν μαζί. Το κεφάλι της στολιζόταν με ένα χρυσό διάδημα και τον τρυφερό λαιμός της κοσμούσε ένα περιδέραιο από 47 ωσειδείς επίχρυσες πήλινες χάντρες. Στα αυτιά φορούσε χρυσά σκουλαρίκια με παράσταση Πανός. Τέλος, έφερε βραχιόλι και δακτυλίδι στο αριστερό της χέρι. Εκτός από τα απαραίτητα αγγεία, μέσα στον τάφο υπήρχαν γυναικεία ειδώλια, όρθια και καθιστά, στα οποία σώζεται ακόμα μέρος του χρωματικού διακόσμου. Ακολούθησαν την μικρή στο ταξίδι της στον Άλλο Κόσμο ως φυλακτά, παιχνίδια και σύμβολα των οικείων της. Το πιο συγκινητικό εύρημα, όμως, είναι το μικρό θήλαστρο (μπιμπερό) σε μορφή πάπιας, ένα ασήμαντο χρηστικό αντικείμενο που μέσα στον τάφο της μικρής διαθρώνει νέους συμβολικούς υπαινιγμούς.

Η περιήγησή μας στις προθήκες του ορόφου

Χρυσά σκουλαρίκια και πήλινο θήλαστρο από τον τάφο του κοριτσιού της Μιέζας

τελειώνει, όπως άρχισε, με τον τάφο της Κρίσεως. Από την σχετικά πρόσφατη ανασκαφή του προθαλάμου προέρχονται οι δύο σιδερένιες αιχμές που κρέμονται στον τοίχο. Η μία ανήκει σε ένα απλό δόρυ, η άλλη όμως, η μεγάλη, ανήκει σε μια σάρισα των πέντε μέτρων, το όπλο που κατέστησε (μαζί με την σιδηρά πειθαρχία και την συστηματική εξάσκηση) την μακεδονική φάλαγγα ανίκητη. Είναι αυτή που επέβαλε την αναγνώριση του Φιλίππου ως αρχιστρατήγου όλων των Ελλήνων για την εκστρατεία εναντίον της Περσίας και είναι αυτή που έφερε τον Μεγαλέξαντρο ως τον Ινδό ποταμό.

Στον εξωτερικό χώρο

Μετά την προθήκη των αιχμών η πόρτα της εξόδου οδηγεί μέσω της πίσω, μαρμαρίνης κλίμακας στην αυλή του μουσείου. Στον εξωτερικό αυτόν χώρο μπορεί κανείς να δει τα επιτύμβια και τιμητικά μνημεία των ρωμαϊκών χρόνων, πολλά από τα οποία έχουν την μορφή βωμού και ανάγλυφες παραστάσεις. Δεξιά, στον υπόστεγο διάδρομο κατά μήκος του εξωτερικού τοίχου του μουσείου, εκτίθενται διάφορα γλυπτά κι επιγραφές που ήλθαν στο φως κατά τις ανασκαφές της Βέροιας.

Επιλογικά

Η λειτουργία του ανακαινισμένου πλέον Αρχαιολογικού Μουσείου της Βέροιας είναι ένα πολύ σημαντικό γεγονός, δεδομένης της αυξημένης επισκεψιμότητας των αρχαιολογικών χώρων της ευρύτερης περιοχής, ειδικά των μακεδονικών τάφων και της Σχολής Αριστοτέλους στην περιοχή της αρχαίας Μίεζας. Δεδομένου, μάλιστα, ότι αυτοί είναι και οι μόνοι ευρέως επισκέψιμοι χώροι του νομού – πλην της Βεργίνας – είναι φυσιολογική η αυξημένη εκπροσώπηση των ευρημάτων από τις ανασκαφές της πόλης στον όροφο του μουσείου. Είναι όμως σημαντικό ότι πέρα από την Μίεζα κατά την επανέκθεση παρουσιάζεται αντιπροσωπευτικά – ίσως για πρώτη φορά – ολόκληρος ο νομός, σε όλες τις χρονικές περιόδους της αρχαιότητας. Η συγκεκριμένη δε χωροθέτηση των ευρημάτων του νομού πάνω στον όροφο βοηθά πολύ στην καλύτερη κατανόηση

και διάκριση τους σε σχέση με τα εκθέματα της Βέροιας.

Το μουσείο, βέβαια, είναι αφιερωμένο κυρίως στην Βέροια και με την νέα του πια μορφή καταφέρνει να δώσει μια ολοκληρωμένη εικόνα της αρχαίας πόλης και των διαφόρων όψεων της ζωής σ' αυτήν. Με την χρήση νέων τεχνολογιών, την τακτική και τεκμηριωμένη παράθεση πληροφοριών σε ενημερωτικά πάνελ στα ελληνικά και αγγλικά και, τέλος, με την λεπτομερή περιγραφή κάθε ευρήματος ξεχωριστά, ο επισκέπτης πλουτίζει σε γνώσεις και αισθητική απόλαυση μπροστά από κάθε προθήκη και έκθεμα του μουσείου. Εξάλλου, ο σημαντικός αριθμός των ελεύθερων στον χώρο εκθεμάτων, τα οποία βρίσκονται στο ύψος των ματιών και μας επιτρέπουν την κίνηση γύρω τους, μας προκαλούν σχεδόν να τα αγγίξουμε (ας μην το κάνουμε, όμως), αυξάνει την οικειότητα και εντείνει την συγκίνηση της γνωριμίας με τα αρχαία δημιουργήματα. Η συγκεκριμένη επιλογή έκθεσης κρίνεται ιδιαίτερος επιτυχημένη.

Αξίζει, επομένως, να επισκεφτούμε το μουσείο που είναι ένας εξαιρετικός χώρος τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά. Η εικόνα του πάντα ανοιξιάτικου κήπου, έργο των φυλάκων και του τεχνικού προσωπικού αρκεί για να γαληνέψει την ψυχή οποιουδήποτε έχει μπλέξει, λίγο πριν, στην βασανιστική κίνηση της Βέροιας. Η περιήγηση στα εκθέματα του εσωτερικού σίγουρα θα ταξιδέψει νου και ψυχή πίσω στον χρόνο. Οποσδήποτε πρέπει να αναγνωρίσουμε την πετυχημένη προσπάθεια της προϊσταμένης και όλου του προσωπικού της ΙΖ' ΕΠΚΑ που εργάστηκαν μεθοδικά και συντονισμένα, προκειμένου να φέρουν σε πέρας ένα τόσο σπουδαίο για τον νομό μας έργο, και μάλιστα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας είναι ανοικτό όλες τις ημέρες της εβδομάδας, πλην Δευτέρας, από τις 8:30 π.μ. ως τις 3 μ.μ. και, μάλιστα, για λίγο καιρό ακόμα, χωρίς εισιτήριο εισόδου. Τηλ. 23310-29472. Στον χώρο του μουσείου πραγματοποιήθηκαν ήδη εκπαιδευτικά προγράμματα στο πλαίσιο των δράσεων του Υπουργείου Πολιτισμού. Ευελπιστούμε ότι θα συνεχιστούν και στην επόμενη σχολική χρονιά.

ΦΑΣ «ΝΑΟΥΣΑ»

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΜΑΣ

του Νίκου Τζημοράγκα

Η ιστορία του Φιλοπροοδευτικού Αθλητικού Συλλόγου «ΝΑΟΥΣΑ» ξεκινάει το 1962, όταν οι δύο ποδοσφαιρικές ομάδες της πόλης της Νάουσας, ο «Παναουσαϊκός» και ο «Ολυμπιακός Νάουσας» αποφασίζουν να συγχωνευτούν ώστε να δημιουργηθεί μία ομάδα ικανή να ανταπεξέλθει και να εκπροσωπήσει επάξια στα ποδοσφαιρικά πρωταθλήματα τη πόλη και το λαό της Νάουσας. Στις 5 Αυγούστου 1962 γίνεται σύσκεψη στο σπίτι του ιατρού κ. Αηδονόπουλου, παρουσία του βουλευτή κ. Τζαμπάζη, με αντικείμενο τη συνένωση των σωματείων αυτών. Αρχικά δεν επιτεύχθηκε συμφωνία για την συνένωση, αλλά την επομένη και υπό την πίεση των φιλάθλων, που περίμεναν όλη την νύχτα το αποτέλεσμα, η σύσκεψη επαναλήφθηκε, με πρωτοβουλία του δημάρχου κ. Κόκκινου, και αποφασίστηκε τελικά, μετά από εισήγηση του κ. Μπεριτσιάνου,

να μετονομασθεί ο «Ολυμπιακός» σε «Νάουσα» και συγχρόνως να εκλεγεί το Δ.Σ στο οποίο να συμμετέχουν από 4 εκπρόσωποι του «Ολυμπιακού», του «Παναουσαϊκού» και της «Νάουσας». Αποφασίστηκε επίσης να παραχωρηθούν οι καλύτεροι παίκτες του «Παναουσαϊκού» στον «Ολυμπιακό» που μετονομάζεται πλέον σε «Νάουσα» και να κρατηθούν οι υπόλοιποι για να διατηρηθεί ως ομάδα. Οι παίκτες που παραχωρήθηκαν είναι: Κάστρας, Νιμπίτης, Μάκης, Δούδος, Μπιτερλής, Γιαννούλης και Κεφαλούδης.

Έτσι αρχίζει η μακροχρόνια πορεία της ομάδας στις επαγγελματικές κατηγορίες με πρώτο πρόεδρο το κ. Μπεριτσιάνο και μέλη τους Αηδονόπουλο, Κοντόπουλο, Δουκίδη, Χρυσόχου, Γιαννικουρή, Ιωσηφίδη, Κάλη, Στανίση, Τζιτζόπουλο, Σακελαρίου και Δημητριάδη. Προπονη-

Η ομάδα της περιόδου 1972-73. Όρθιοι από αριστερά: + Καραγκούνης (έφορος), Μπεσλίκας, Δημητράκης, Χατζησάβας, Αργυρός, +Γρηγοριάδης, Καζίας, Γιάννης, +Γιατζής (προπονητής). Καθιστοί: Τσιώνας, Μουρατίδης, +Γιακουμής, +Αντιφάκος

τής ο κ. Παπαγιαννάκης. Η ομάδα ξεκινάει το 1962 από τη Γ' εθνική και την επόμενη ανεβαίνει και συμμετέχει στο πρωτάθλημα της Β' εθνικής κατηγορίας. Παίζει για δύο χρόνια στη Β' εθνική και το 1965 υποβιβάζεται στη Γ' εθνική κατηγορία, όπου θα αγωνιστεί για έξι συνεχόμενες χρονιές μέχρι να επιστρέψει ξανά στη Β' εθνική τη χρονιά 1971-1972.

Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ Β' ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ Η ΟΜΑΔΑ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ '70

Το 1971 η «Νάουσα» συμμετέχει στη Β' εθνική και τις επόμενες χρονιές εγκαθίσταται στην κατηγορία αυτή. Η ομάδα αποδίδει όμορφο ποδόσφαιρο και όλος ο φίλαθλος κόσμος της χαίρεται με την απόδοση της. Ο πόθος πλέον των φιλάθλων δεν κρύβεται. Όλοι θέλουν να δουν την ομάδα να αγωνίζεται στην Α' εθνική κατηγορία. Η ομάδα προσπαθεί, ο κόσμος τη στηρίζει και η θέση της ομάδας στη βαθμολογία όλο και ανεβαίνει. Το 1972 τερματίζει στην 6η θέση, το 1973 στην 3η, το 1974 στην 4η και το 1975 φτάνει μία ανάσα από την άνοδο στη Α' εθνική, αλλά χάνει τη μάχη απέναντι στον Πιερικό και

τερματίζει στη 2η θέση. Από το 1976 έως το 1982 η Νάουσα εγκαθίσταται για τα καλά στη Β' εθνική και παραμένει άνετα στην κατηγορία δίχως να κινδυνέψει. Ίσως η δεκαετία αυτή είναι η πιο σταθερή και ταυτόχρονα μία από τις δύο πιο αξιόλογες δεκαετίες της ομάδας μας στην 47χρονη πορεία της έως σήμερα. Οι δύο άνθρωποι ο οποίοι διετέλεσαν πρόεδροι στην μεγάλη αυτή ομάδα είναι οι Δ. Κάλης και Σ. Σίνος και κάποιοι από τους παίκτες που σήκωσαν το βάρος της φανέλας της ομάδας εκείνη την εποχή είναι οι: Μουρατίδης, Γιακουμής, Κωνσταντινίδης, Μπεσλίκας, Αντιφάκος, Μήττας, Αργυρός, Κακούδης, Τασιώνας, Γκόγκας, Γιάννου, Μοσχονάς, Παπαδόπουλος, κ.ά.

ΤΑ ΣΚΑΜΠΑΝΕΒΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ '80

Τις χρονιές που ακολουθούν η ομάδα βρίσκεται τη μια χρονιά στη Β' εθνική την επόμενη υποβιβάζεται στη Γ' κι έπειτα ξανανεβαίνει στη Β'. Τη χρονιά '82-'83 τερματίζει στη 17η θέση και υποβιβάζεται στη Γ' εθνική, το 1983-'84 11η θέση στη Γ', το 1984-'85 2η θέση και άνοδος

Η ομάδα της περιόδου 1988-89

στη Β', το 1985-'86 καταλαμβάνει τη 18η θέση και υποβιβασμός πάλι στη Γ', το 1986-'87 τη 2η θέση και πάλι με άνοδο στη Β' εθνική όπου και παραμένει για δύο ακόμα χρονιές μέχρι το 1989-'90 όπου υποβιβάζεται στη Γ' εθνική για άλλη μία φορά. Για αρκετά χρόνια στην προεδρία αυτή τη δεκαετία τέθηκε επικεφαλής ο κ. Κατσιαμάκας.

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΧΡΥΣΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Το 1989, ο μέχρι πρότινος βοηθός προπονητή της ομάδας Αλέκος Παπαδόπουλος, με τη σύμφωνη γνώμη της διοίκησης αναλαμβάνει το δύσκολο έργο της διαχείρισης του έμψυχου δυναμικού της ομάδας και ταυτόχρονα να καθιερώσει ξανά την ομάδα στη Β' εθνική και γιατί όχι και το βήμα παραπάνω... Διοίκηση και προπονητής αρχίζουν το "παιδομάζωμα" και ψάχνουν ταλέντα που μαζί με την εμπειρία των "παλιών" θα δημιουργήσουν μια ομάδα ανταγωνιστική στο πρωτάθλημα της Β' εθνικής. Αρχίζουν και έρχονται οι πρώτοι νεαροί ποδοσφαιριστές: Μάρκου, Τρούπκος Γρ., Κουρογεωργάκης, Κυζερίδης, Τσιάρτας, Βουρδογιάννης, Φασίδης που μαζί με τους έμπειρους πλέον Τσελιόπουλο, Χατζηδάκη, Ιακωβίδη, Αλεξιάδη, Γλώσση, και Παυλόπουλο δημιουργούν μια ομάδα ικανή για όλα.

Αν και η ομάδα τη χρονιά 1989-'90 τερματίζει στη 15η θέση και υποβιβάζεται στη Γ' εθνική, όλοι πλέον έχουν καταλάβει πως όταν αυτοί οι παίκτες δεθούν μεταξύ τους, το ποδόσφαιρο που θα αποδώσουν θα είναι εφάμιλλο μεγάλων ομάδων του ελληνικού πρωταθλήματος.

Η ΟΜΑΔΑ ΠΟΥ ΕΚΑΝΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΝΑ ΠΑΡΑΜΙΛΑΕΙ

Οι παίκτες έδεσαν μεταξύ τους πλέον και τη χρονιά 1990-'91 η "Νάουσα" περνάει σαν σίφουνας από

τη Γ' εθνική, όπου είχε υποβιβαστεί, τερματίζοντας στη πρώτη θέση και διαλύοντας οποιαδήποτε ομάδα βρεθεί στο δρόμο της, φιλοδωρώντας με 6-0 την Πρέβεζα, 4-0 το ΠΑΟ Κυριακίου, 3-0 τον ΠΑΟΝΕ, 3-0 την Αναγέννηση Καρδίτσας και με τον Αλεξιάδη να πετυχαίνει 15 γκολ, τον Κυζερίδη 14 και τον Τσιάρτα 11 πανηγυρίζει την επάνοδο της στη Β' εθνική κατηγορία. Η χρονιά 1991-92 βρίσκει την Νάουσα στη Β' εθνική και τη διοίκηση με νέες προσθήκες νεαρών ταλαντούχων παικτών να μη κρύβει το πόθο της ώστε η ομάδα να καταφέρει να τερματίσει ψηλά στο βαθμολογικό πίνακα. Αποκτούνται οι Νούσιες από Κοζάνη, Βόσδου από τον Άρη και επιστρέφει ξανά στην ομάδα ο Αργυρίου από τον Πανιώνιο και η ομάδα βρίσκεται στη μέση της ποδοσφαιρικής περιόδου να κυνηγάει το άπιαστο όνειρο: την άνοδο της στα μεγάλα σαλόνια της Α' εθνικής για πρώτη φορά στην ιστορία της!

Ο ΕΜΠΑΙΓΜΟΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ – ΔΕΝ ΤΗΝ ΗΘΕΛΑΝ ΣΤΗ Α' ΕΘΝΙΚΗ

Οι νίκες έρχονται η μία μετά την άλλη, οι ήττες μετρημένες στα δάχτυλα του ενός χεριού και η Νάουσα φιγουράρει στην πρώτη τριάδα. Βρισκόμαστε πλέον στην τελευταία αγωνιστική του πρωταθλήματος όπου η Νάουσα βρίσκεται στην 3η θέση και παίρνει τον τελευταίο εισιτήριο το οποίο οδηγεί στην Α' εθνική αγωνιζόμενη μέσα στα Γιάννενα, με τον Εδεσσαϊκό όμως να κυνη-

Η ομάδα της περιόδου 1990-91. Τέταρτος από αριστερά, όρθιος ο Βασίλης Τσαόρας.

γάει και αυτός το εισιτήριο της ανόδου αγωνιζόμενος μέσα στο Αιγάλεω.

Ποιος μπορεί να ξεχάσει το παιχνίδι εκείνο; Πάνω από 3500 Ναουσαίοι μετέβησαν στα Ιωάννινα να στηρίξουν την ομάδα και να πανηγυρίσουν όλοι μαζί με τους παίκτες την πολυπόθητη άνοδο. Η ατμόσφαιρα είναι γιορτινή. Το παιχνίδι πηγαίνει προς το τέλος του και το σκορ βρίσκεται στο 0-0. Όλοι έχουν ταυτόχρονα το μυαλό τους στο Αιγάλεω και αυτό γιατί με ήττα ή ισοπαλία του Εδεσσαϊκού, η "Νάουσα" βρίσκεται στην Α' εθνική. Το παιχνίδι στα Γιάννενα τελειώνει με σκορ 0-0 και όλοι περιμένουν με αγωνία και τη λήξη του άλλου αγώνα. Όμως δύο λεπτά μετά τη λήξη του αγώνα Γιάννενα - Νάουσα, ο Εδεσσαϊκός στις καθυστερήσεις πετυχαίνει γκολ με φάουλ και κερδίζει τον αγώνα με 0-1 και είναι αυτός ο οποίος παίρνει το τρίτο εισιτήριο για την άνοδο στην Α' εθνική. 3500 Ναουσαίοι φίλαθλοι μαζί με τους παίκτες, με δάκρυα στα μάτια ξεσπούν στο δημοτικό στάδιο των Ιωαννίνων. Κλαίνε και δε μπορούν να πιστέψουν πως χάθηκε η άνοδος έτσι. Γεμάτοι θλίψη αλλά συνάμα και οργή, διοίκηση, τεχνικό επιτελείο, παίκτες και φίλαθλοι, δίνουν όρκο για την επόμενη χρονιά να μην επιτρέψουν σε κανέναν να τους στερήσει την άνοδο που τόσο άδικα δεν ήρθε φέτος και το σύνθημα που επικρατεί σε όλους είναι ένα: "ΤΑ ΔΑΚΡΥΑ ΠΟΥ ΧΥΘΗΚΑΝ ΘΑ ΓΙΝΟΥΝ ΟΛΑ ΓΚΟΛ".

Η ΧΡΟΝΙΑ "ΣΤΑΘΜΟΣ" ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Την επόμενη χρονιά κανένας δε ξέχασε τον όρκο αυτό και τη χρονιά 1992-93 το όνειρο κάθε ομάδας έγινε πραγματικότητα!! Η "Νάουσα", η ομάδα μοντέλο πανηγυρικά στα μεγάλα "σαλόνια" της Α' εθνικής!!! Και για να γίνει το όνειρο πραγματικότητα η Νάουσα παρουσίασε μια ομάδα φτιαγμένη από ατσάλι... μια ομάδα βγαλμένη από παραμύθι... Μέσα στους έμπειρους παίκτες, και τους νεαρούς ταλαντούχους που υπήρχαν, αποκτήθηκαν κι άλλοι νεαροί που έδειξαν πως κατέχουν το ποδόσφαιρο... Ο Βασίλης Λάκης από την Λητή Θεσ/νίκης, ο Ζίφκοβιτς από τη Γιουγκοσλαβία και ο Ηλίας Σαπά-

νης... Αντίθετα ο μοναδικός παίκτης που χωρήθηκε είναι ο Μάρκου στον Παναθηναϊκό. Η ομάδα ήδη από τις πρώτες αγωνιστικές δεν αφήνει περιθώρια σε κανέναν να αμφισβητήσει πως είναι το αδιαφιλονίκητο φαβορί για την άνοδο στην Α' εθνική... Σημειώνει ιστορικές νίκες... φιλοδωρεί με 5 γκολ την Αναγέννηση Γιαννιτσών, με 4 γκολ τα Γιάννενα και τον Πανσεραϊκό, με τριάρες τον Παναργειακό, τους Πόντιους Βέροιας και τον Ατρόμητο. Το Δεκέμβριο φεύγει από την ομάδα και το μεγάλο της αστέρι, ο Βασίλης Τσιάρτας και πηγαίνει στην ΑΕΚ του Ντούσαν Μπάγιεβιτς... Αυτό όμως δεν επηρεάζει την ομάδα η οποία τερματίζει στη πρώτη θέση με 63 βαθμούς έχοντας ενεργητικό 59 τερμάτων και κλείνει τη χρονιά με εκείνο το εκπληκτικό παιχνίδι μέσα στη Νάουσα με τον Εορδαϊκό όπου το παιχνίδι λήγει με σκορ 6-4 και η Νάουσα αποθεώνεται με περισσότερους από 8000 φιλάθλους να έχουν γεμίσει σπιθαμή προς σπιθαμή το εθνικό στάδιο Νάουσας και τότε το γλέντι ξεκινάει: η Νάουσα Πρωταθλήτρια Β' Εθνικής και άνοδο για πρώτη φορά στη ιστορία της στην Α' εθνική!!! Η πόλη γιορτάζει... χιλιάδες κόσμος βγαίνει στους δρόμους και πανηγυρίζει το μεγάλο αυτό άθλο... η άγνωστη μέχρι εκείνη τη στιγμή Νάουσα των 20.000 κατοίκων παίρνει φωτιά και γίνεται γνωστή στο πανελλήνιο!! Η διοίκηση με πρόεδρο τον κ. Πουρνάρα, ο προπονητής Αλέκος Παπαδόπουλος με τους συνεργάτες του και όλοι οι παίκτες το γιορτάζουν με σαμπάνιες, συνθήματα και χορούς σε

Η ομάδα της περιόδου 1992-93 (Α' εθνική)

όλη τη πόλη....Η Νάουσα θυμίζει μεθυσμένη πολιτεία.... ΝΑΙ, ΤΑ ΔΑΚΡΥΑ ΕΓΙΝΑΝ ΓΚΟΛ!!!

Η ΟΜΑΔΑ “ΜΟΝΤΕΛΟ” ΣΤΗΝ Α’ ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

1993-1994: ΚΩΔΙΚΟΣ Α’ ΕΘΝΙΚΗ. Ο πρόεδρος κ. Πουρνάρας σταματάει από την προεδρεία της ομάδας. Εκείνη την εποχή εμφανίζεται από τη Θεσσαλονίκη ο πρόεδρος της εταιρίας ταμιακών μηχανών DPS ο κ. Σομπατζής Νικόλαος και μετά από διαπραγματεύσεις αναλαμβάνει την προεδρεία της ομάδας. Ήταν φανερό πως η ομάδα αν ήθελε να παραμείνει στην Α’ εθνική έπρεπε να κάνει και κάποιες προσθήκες παικτών... ο κ. Σομπατζής όμως είχε άλλη γνώμη. Συμπληρώνει την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου με 20.000.000 δρχ. και οι μόνες μεταγραφές που κάνει η ομάδα είναι ο Πένεφ από τη Σλάβια Σόφιας και ο Γιουγκοσλάβος Γιόνοβιτς. Ο κόσμος αντιδράει, αλλά δεν αλλάζει τίποτα. Όπως είναι λογικό βέβαια η ομάδα δε μπορεί να ανταπεξέλθει στις τεράστιες υποχρεώσεις του πρωταθλήματος και υποβιβάζεται αρκετές αγωνιστικές πριν τη λήξη του πρωταθλήματος. Μέσα σε όλο αυτό το κλίμα όμως, η ομάδα χωρίς νέο υλικό αποδίδει εντυπωσιακό ποδόσφαιρο και μπαίνει στις καρδιές των Ελλήνων φιλάθλων. Τη χαρακτηρίζουν – όχι άδικα – ομάδα “μοντέλο” για το ελκυστικό και όμορφο ποδόσφαιρο που αποδίδει. Βέβαια και η διαιτησία έβαλε το χεράκι της όπου χρειάστηκε... Ποιος μπορεί να ξεχάσει τα παιχνίδια Νάουσα – Ηρακλής με τελικό σκορ 3-3, ή όταν η Νάουσα προηγήθηκε στο ματς με τον Παναθηναϊκό και ο φωτεινός πίνακας στο ΟΑΚΑ έδειχνε 0-1 με γκολ του Ζίφκοβιτς αν και η Νάουσα έχασε με 2-1 με γκολ στο 88’ λεπτό; Ποιος να ξεχάσει την Νάουσα που έκανε τα μεγαθήρια του πρωταθλήματος να χύσουν αίμα για να την κερδίσουν; Ολυμπιακός – Νάουσα 2-1, Παιον – Νάουσα 1-0, Αρης – Νάουσα 2-1; Και τέλος όλοι θυμούνται την άλωση με το διπλό μέσα στη Ξάνθη με σκορ 3-4, όταν καμιά άλλη ομάδα από τις μεγάλες δεν κατάφερε να κερδίσει τη Ξάνθη εκτός έδρας; Τελικά η Νάουσα τελειώνει το

πρωτάθλημα με απολογισμό 18 βαθμούς με 5 νίκες, 3 ισοπαλίες και 26 ήττες με γκολ 38-76 και αποχαιρέταει τη μεγάλη κατηγορία. Όλα αυτά έδειξαν χαρακτήρα μεγάλης ομάδας και μένουν παρακαταθήκη για τις επόμενες χρονιές της ομάδας.

Ο ΚΑΤΗΦΟΡΟΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Την χρονιά 1994-95 η Νάουσα αγωνίζεται στη Β’ εθνική. Πρόεδρος παραμένει ο κ. Σομπατζής, ο οποίος επιδίδεται σε σωρεία λαθών για την ομάδα και την καταδικάζει να πάψει να πρωταγωνιστεί στις επαγγελματικές κατηγορίες. Ηγείται των μεταγραφών της ομάδας και με συνεχείς παραχωρήσεις παικτών η ομάδα αποδυναμώνεται και οδηγείται με μαθηματική ακρίβεια στο γκρεμό. Πρώτος ανοίγει το χορό των μεταγραφών ο Τρούπκος ο οποίος κατηφορίζει στον Ολυμπιακό. Ακολουθούν το 94’ με τη σειρά οι: Λάκης στον Πανηλειακό, Κυζερίδης επίσης στον Πανηλειακό, Σαπάνης Ηλίας στον Ολυμπιακό. Η ομάδα τερματίζει στη 13η θέση φανερά αποδυναμωμένη.

1995-96 τερματίζει στην 11η θέση χωρίς να ελπίζει σε τίποτα και ο χορός των μεταγραφών καλά κρατεί: ο Φασίδης στη Βέροια, ο Νούσιας και ο Σαπάνης ο Μίλτος στον Πανηλειακό, ο Στογιάννης στον Ηρακλή και ο Κατσούρης έρνει 50.000.000 δρχ τότε πηγαίνει στον ΠΑΟΚ. Η ομάδα απογυμνώνεται τελείως. Οι παίκτες που έρχονται δε μπορούν να σηκώσουν το βάρος του πρωταθλητισμού στη Β’ εθνική. Η ομάδα τη χρονιά 1996-97 υποβιβάζεται στη Γ’ εθνική έπειτα από επτά χρόνια ένδοξης παρουσίας στις μεγάλες κατηγορίες.

Την επόμενη χρονιά 1997-98, την τελευταία αγωνιστική σώζεται και αποφεύγει η ομάδα τον υποβιβασμό στη Δ’ εθνική και την απόλυτη παρακμή τερματίζοντας στην 9η θέση μεταξύ 15 ομάδων. Ο κόσμος ξεσηκώνεται, αντιδράει και πέζει τη διοίκηση Σομπατζή σε ενίσχυση της ομάδας και την αποφυγή της ντροπής. Εισακούεται η φωνή του κόσμου και με προπονητή το κ. Μπεσλίκας και βοηθό τον κ. Γιατζιτζόπουλο η ομάδα προχωράει σε μεταγραφές ουσίας. Έρχο-

Το γήπεδο της Νάουσας

νται ο Καμερουνέζος επιθετικός Χόνι από την Λάρισα, ο Λευκορώσος Κλίμοφ, ο Αναστόπουλος από το Λουτρό, ο Γρόσσης από τον Εύοσμο, ο Βεκόπουλος και ο Χαντούρης από Κρύα Βρύση και μαζί με τους πιο έμπειρους παίκτες που υπάρχουν, η ομάδα κάνει την τελευταία της αναλαμπή στις εθνικές κατηγορίες.

Τη χρονιά 1998-99' τερματίζει στη 2η θέση πίσω από τον Ολυμπιακό Βόλου και κερδίζει την άνοδο στη Β' εθνική για τελευταία φορά μέχρι σήμερα. Η χαρά βέβαια δε θα κρατήσει πολύ. Οι δύο τελευταίοι παίκτες που ανέδειξε η ομάδα από τα σπλάχνα της φεύγουν για την Α' εθνική. Ο Πίτος φεύγει για την ΑΕΚ και ο Καραλιόπουλος για τον Άρη. Η ομάδα πραγματοποιεί την πιο αξιόλογη μεταγραφή τα τελευταία χρόνια και αποκτά τον Αρούνα Ντιάρα από τον ΟΦΗ αυτό όμως δεν είναι αρκετό για να την κρατήσει Β' εθνική και τερματίζει στη 14η θέση και μαζί με την αναδιάρθρωση των κατηγοριών στέκεται άτυχη και η χρονιά 2000-01 θα τη βρει να αγωνίζεται στη Γ' εθνική.

Η ΠΑΡΑΚΜΗ ΚΑΙ ΤΑ ΧΕΙΡΟΤΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Η χρονιά 2000-01, βρίσκει την ομάδα στη Γ' εθνική τελείως αποδυναμωμένη και να αιμορ-

ραγεί. Οι νίκες δεν έρχονται εύκολα και οι ήττες πολλές. Τερματίζει τελικά στη 10η θέση, αλλά και πάλι στέκεται άτυχη διότι με την αναδιάρθρωση των κατηγοριών είναι αναγκασμένη ακόμα και σε αυτή τη θέση να αποχαιρετήσει τις επαγγελματικές κατηγορίες και να υποβιβαστεί στα περιφερειακά πρωταθλήματα μετά από 30 και πλέον χρόνια στη ιστορία της. Ο κ. Σομπατζής φεύγει νύχτα από τη διοίκηση της ομάδας και αφού κατάφερε να καταστρέψει μια ομάδα και μαζί μια ολόκληρη πόλη 20.000 κατοίκων – πάντα με την ανέχεια των υπολοίπων μελών της διοίκησης και των φιλάθλων – στη θέση του αναλαμβάνει καθήκοντα προέδρου ο κ. Τελληγιαννίδης. Παρόλο που δεν έχει την εμπειρία προεδρίας σε ποδοσφαιρική ομάδα αναλαμβάνει με περίσσιο φιλότιμο την καθοδήγηση της ομάδας στη Δ' εθνική και την αποφυγή της από το πρωτοδικείο. Το φιλότιμο δεν φτάνει και η απειρία μαζί με το οικονομικό αδιέξοδο στοιχίζει τον υποβιβασμό της ομάδας στα ερασιτεχνικά πρωταθλήματα για πρώτη φορά γράφοντας έτσι την τραγικότερη σελίδα στην ιστορία της "Νάουσας" την περίοδο 2001 – 02'. Μία χρονιά μένει στην Α' ΕΠΣ Ημαθίας όπου και τερματίζει στην πρώτη θέση κι επιστρέφει στη Δ' εθνική. Το 2003-04 και το 2004-05 η ομάδα πραγματοποιεί αξιόλογες εμφανίσεις – με βάση και την

οικονομική δυνατότητα που είχε τότε- καταφέρνοντας να τερματίσει μέχρι και την τρίτη θέση ώσπου το 2006, υποβιβάζεται και πάλι στο ερασιτεχνικό πρωτάθλημα της Ημαθίας και την προεδρία της ομάδας αναλαμβάνει ο κ. Ράλλης. Επίσης άπειρος σε θέματα προεδρίας ποδοσφαιρικής ομάδας, αλλά και αυτός με διάθεση να προσφέρει στο σύλλογο, δεν καταφέρνει να βγάλει την ομάδα από το αδιέξοδο τερματίζοντας στη 3η θέση τη περίοδο 2006-07'.

ΜΙΑ ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ ΞΕΚΙΝΑΕΙ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ

Αυτή η χρονιά σηματοδοτεί την αλλαγή που έρχεται στην ομάδα και άνεμος αισιοδοξίας επικρατεί στη Νάουσα. Τη τύχη της ομάδας αναλαμβάνει ο κ. Τασιώνας έχοντας στο πλευρό του σημαντικούς ανθρώπους με όρεξη για δουλειά και μεράκι για να προσφέρουν στην ομάδα. Τρέχουν, κυνηγάνε οικονομική στήριξη, προσπαθούν να φέρουν έσοδα στην ομάδα, αλλά και να κάνουν το φίλαθλο κόσμο να γυρίσει πίσω σε αυτήν και να στηρίζουν την προσπάθεια που γίνεται. Η Υδρόγειος Ασφαλιστική γίνεται ο επίσημος και μέγας χορηγός της ομάδας,

οι έμποροι της πόλης βοηθάνε οικονομικά και οι φίλαθλοι ενισχύουν με την αγορά διαρκείας. Επιστρέφουν στην ομάδα παίκτες έμπειροι για την κατηγορία – και όχι μόνο. Όλα φαίνονται να πηγαίνουνε βάση σχεδιασμού. Η ομάδα πάνω στο νήμα κυριολεκτικά έχασε – όλοι ξέρουμε πως – την άνοδο στη Δ' εθνική από την Αγκαθιά και η απογοήτευση στα πρόσωπα όλων είναι εμφανής. Όμως δεν τα παρατάνε. Με νέο πρόεδρο τον κ. Χατζηδήμο και με νέα άτομα να τον πλαισιώνουν η άνοδος είναι μονόδρομος έπειτα από 3 χρόνια στα τοπικά πρωταθλήματα. Και στο τέλος της περσινής χρονιάς οι κόποι όλων ανταμείβονται με την πολυπόθητη άνοδο στη Δ' εθνική και το τέλος του μαρτυρίου της "Ναουσάρας" στα ερασιτεχνικά πρωταθλήματα. Ένα είναι το σύνθημα όλων: «ΑΝΤΕ ΓΕΙΑ». Και όλοι μαζί να στηρίζουμε την προσπάθεια της ομάδας για να δούμε όλοι ξανά την "ΝΑΟΥΣΑΡΑ" μας στη Γ' εθνική.

Η ομάδα της φετινής περιόδου 2009-10

Η νεώτερη ιστορία του δάσους Γκολέμα-Ρέκα

της Αναστασίας Περισοράτη

Δικηγόρου

Στην ανατολική πλευρά του Βερμίου κατάφυτη, δασωμένη, ομαλή, προσβάσιμη, με πολλές πηγές, ακόμη και σε μεγάλο υψόμετρο, αναπτύχθηκαν παλαιότερα αρκετοί οικισμοί, τους περισσότερους από τους οποίους σήμερα τους συναντά κανείς μόνο σε ιστορικές μελέτες και αναφορές ή ως απλά τοπωνύμια. Ο νεότερος οικισμός που δημιουργήθηκε στο Βέρμιο, αναπτύχθηκε και εξακολουθεί να υπάρχει ως μια ζωντανή κοινότητα σήμερα είναι ο οικισμός του Ροδοχωρίου, που οι παλιότεροι τον ήξεραν ως Μέγα Ρέμα, ήδη δημοτικό διαμέρισμα του Δήμου Νάουσας. Εκεί, σε υψόμετρο 540 μ. περίπου εγκαταστάθηκαν, μετά την καταστροφή του 1922, οικογένειες προσφύγων από τον Πόντο της Μικράς Ασίας, στην περιοχή του δασοκτήματος Γκολέμα-Ρέκα (Μεγάλο Ρέμα), που παραχωρήθηκε σ' αυτούς από το Ελληνικό Δημόσιο.

Παραθέτουμε τη μικρή ιστορία αυτού του δασοκτήματος από την απελευθέρωση της Μακεδονίας από τους Τούρκους μέχρι την παραχώρησή του στους πρόσφυγες.

Με τον νόμο 434/28-Νοεμβρίου 1914, «περί δωρεάς του δάσους Γολέμα-Ρέκα (Μεγάλο Ρέμα) εις την Α.Μ. τον Βασιλέα Κωνσταντίνον», ο βασιλιάς Κωνσταντίνος Β δώρισε στον εαυτό του το δασόκτημα. Το πλήρες κείμενο του νόμου γι' αυτή τη δωρεά παρέχει πλήθος από ενδιαφέρουσες πληροφορίες. Αποτελεί δείγμα για το πώς αποκτούσαν οι εκάστοτε βασιλείς την λεγόμενη «βασιλική περιουσία», μας υπενθυμίζει ότι το νέο ελληνικό κράτος παρέλαβε από το τουρκικό κτηματολόγιο, το οποίο όχι μόνο δεν εκμεταλλεύτηκε, αλλά φρόντισε να το καταστήσει με την άροδο των χρόνων άχρηστο. Ακόμη, είναι

άκρως ενδιαφέρουσα η περιγραφή των ορίων του δασοκτήματος, την οποία διαβάζοντάς την ο αναγνώστης θεωρεί ότι διαβάζει κάποια περιγραφή ταξιδιώτη, μεταφέρεται σε ένα μεγάλο περίπατο στο βουνό, και αν είναι μάλιστα από τους παλαιότερους κατοίκους της περιοχής, ίσως να αναβιώσουν στη μνήμη του εικόνες των παιδικών του χρόνων, γιατί σήμερα βέβαια, εκτός από τα βασικά γεωφυσικά χαρακτηριστικά της περιοχής, η υπόλοιπη περιγραφή αποτελεί μόνο ιστορία. Ας δούμε το πλήρες κείμενο:

Νόμος 434

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ψηφισάμενοι ομοφώνως μετά της Βουλής, αποφασίσαμεν και διατάσσομεν.

Άρθρον 1^{ον}

Δωρείται κατά πλήρη κυριότητα και νομήν τη Α. Μεγαλειότητι τω βασιλεί των Ελλήνων Κωνσταντίνω το εν τη περιφερεία Βοδενών του νομού Θεσσαλονίκης, κείμενον εθνικόν δάσος υπό την ονομασίαν Γολέμα – Ρέκα (Μεγάλο- Ρέμα), συμφώνως προς το παρά τω Δημοσίω υπάρχον αντίγραφον του επί τουρκοκρατίας συνταχθέντος επισήμου σχεδιαγράμματος. - Το δάσος τούτο περιγράφεται δια των κάτωθι αναγραφομένων ορίων ως εξής:

Τα σύνορα της χειμερινής βοσκής Γολέμα-Ρέκα άρχονται εκ του μεγάλου λάκκου (Γολέμα-Ρέκα) απέναντι του σπηλαίου και δια του λάκκου τούτου κατερχόμενα και τας καλύβας κεραμιδοποιείου εντός συμπεριλαμβάνοντα και τον δρόμον

Γιαννακόβου και Βοδενών ακολουθούντα μέχρι της Μάνδρας και εκείθεν από την παλαιάν ασβεστοκάμινον δια της πλάκας της κειμένης εντός του ιερού λάκκου, διερχόμενα εις την καλύβην Κοβάτς και εκείθεν από την σημαδευμένην πέτραν την κειμένην εντός του λάκκου του κειμένου μεταξύ της κορυφής της καλύβης Κοβάτς και της κορυφής του αλωνίου των δαιμόνων εις την τελευταίαν κορυφήν αλωνίου δαιμόνων και ακολούθως αφήνοντα έξω τα Μαντζάρικα χωράφια δια του έμπροσθεν αυτών διερχομένου λάκκου προς τα άνω εις την Μαντζαρκήν βρύσιν (βρύσις ληστών) και εκείθεν τέμνοντα δρόμον Βοδενών Γιαννακόβου εις την Μπάραν και εις σημείον σωρού λίθων και κατόπιν τον ρηθέντα αιγόδρομον επ' ολίγον ακολουθούντα εις τον παλαιόν αιγρόδρομον, όστις αφίνει την κορυφήν Μπόρας εντός των συνόρων εις το μέρος το καλούμενον Μπάρα Ράικου και εκείθεν δια της ράχεως εις τον δρόμον Οσάνας- Δερζίλοβον, αφήνοντα το χωράφι του Κίρτσε εντός των συνόρων, και δια της κορυφής του Κίρτσε διερχόμενα φθίνουσιν εις τους τοίχους ακολούθως εις τας εβδομήκοντα καρυδιές και Κοτσίνες και το λιθόστρωτον, διερχόμενα δια του αιγόδρομου και αφήνοντα το μακρύ λιβάδι προς το χωρίον Δερτίλοβον εις τον χάνδακα και ακολούθως επί του σωρού λίθων διερχόμενα εις τον λάκκον Γολέμα- Ρέκα και εκ τούτου του σημείου κατερχόμενα εις τον λάκκον και ακολούθως αφήνοντα τούτον δια του δρόμου, όστις πηγαίνει εις Παντίναν, εις την ράχιν επάνω, και την Παντίναν εκτός αφήνοντα δια της ράχεως εις την Περιστεράν και εκείθεν εις το σημείον ένθα ενούται ο μέγας λάκος Γολέμα - Ρέκα με τον Μαντζαρκόν λάκκον, όστις διέρχεται έμπροσθεν των Μαντζαρκων χωραφίων φθάνοντα, λήγουσιν

εις το σπήλαιον, το αρχικόν σημείον.-

Η εντός των άνω περικλειομένων ορίων χειμερινή βοσκή αποτελείται από τριάκοντα εννέα χιλιάδας οκτακόσια ογδοήκοντα παλαιά τουρκικά στρέμματα και οκτακοσίους εξήκοντα εννέα τετραγωνικούς πήχεις, ή δέκα τέσσαρας χιλιάδας εξακόσια εβδομήκοντα και οκτακοσίους εξήκοντα εννέα τετραγωνικούς πήχεις, ή δέκα τέσσαρας χιλιάδας εξακόσια εβδομήκοντα έξ νέα τουρκικά στρέμματα (πλέθρα) και εκατόν μέτρα τετραγωνικά, ήτοι τριάκοντα επτά χιλιάδας τετρακόσια είκοσι επτά και ήμισυ βασιλικά στρέμματα (εκ 1.000 τετρ. μέτρων) αριθ. 37.427 βασιλικά στρέμματα και 500 τετραγωνικά μέτρα ή 37.427.500 τετρ. μέτρα.

Άρθρον 2.

Η έκτασις του δάσους Γολέμα Ρέκα και τα ακριβή τούτου όρια ορισθήσονται επί τη βάσει νέας λεπτομερούς καταμετρήσεως συμφώνως προς τα κατά το προηγούμενον άρθρον διαγραφόμενα όρια αυτού.

Άρθρον 3.

Επιτροπή, συγκροτούμενη εκ του νομάρχου Θεσσαλονίκης, του προέδρου του Πρωτοδικείου Βοδενών και ενός επιθεωρητού των δασών, ορισθησομένου, υπό του υπουργείου της Εθνικής Οικονομίας, εντός μηνός από της ισχύον του νόμου τούτου, θέλει συνέλθει και γνωμοδοτήσει περί του καταβλητέου ποσού αποζημιώσεως εις τον κεκτημένον άδειαν υλοτομίας Νικ. Θεοδωρίδην. Το ποσόν δε τούτο, μετά έγκρισιν του υπουργικού συμβουλίου, καταβληθήσεται τω δικαιούχω, εάν μηδείς παρουσιασθή εγείρων τας αυτάς αξιώσεις.

Ο παρών νόμος ψηφισθείς υπό της Βουλής και παρ Ημών σήμεραν κυρωθείς δημοσιευθήτω

Το φύλλο της εφημερίδας της Κυβερνήσεως όπου δημοσιεύεται ο νόμος της δωρεάς

δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως και εκτελεσθήτω ως νόμος του Κράτους.

Εν Αθήναις τη 28 Νοεμβρίου 1914

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β

Ο επί των Οικονομικών Υπουργός

Α. Α. Ν. ΔΙΟΜΗΔΗΣ

Ο επί της Δικαιοσύνης Υπουργός

Κ. Α. Ρακτιβάν

Η επαναστατική κυβέρνηση του 1922 εξέδωσε την με αριθμό 122/32 από 3/3/1923 απόφαση, με την οποία επανέρχονται στην πλήρη κυριότητα του Δημοσίου κτήματα τα οποία είχαν δωρηθεί στον Βασιλέα των Ελλήνων Κωνσταντίνο, μεταξύ των οποίων και το εθνικόν δάσος Γολέμα-Ρέκα (Μεγάλο Ρέμα), «εις ην κατάστασιν ευρίσκονται κατά την 12-9-1922».

Στην περιοχή εγκαταστάθηκαν το 1923, όπως προαναφέρεται, πρόσφυγες από τον Πόντο, προς αποκατάσταση των οποίων, επί Προέδρου Δημοκρατίας Παύλου Κουντουριώτη και Προέδρου Κυβερνήσεως Θεοδώρου Πάγκαλου, εκδόθηκε το από 11 Νοεμβρίου 1925 Νομοθετικό Διάταγμα, σύμφωνα με το οποίο «το επί τη βάσει του νόμου 434 καθορισθέν δασόκτημα Γκολέμα-Ρέκα (Μέγα Ρέμα) κείμενον εν τη περιφέρειά Ναούσης και δωρηθέν εις τον Βασιλέα Κωνσταντίνον, παραχωρείται εις την πλήρη κυριότητα των εκεί

εγκατασταθέντων προσφύγων».

Για την ιστορία, αξίζει να αναφερθεί ότι μέχρι και σήμερα το ελληνικό κράτος δεν έχει δώσει τίτλους κυριότητας στους εγκατασταθέντες.

Το φύλλο της εφημερίδας της Κυβερνήσεως όπου επαναφέρει την κυριότητα του δάσους στο δημόσιο

Λέσχες Ανάγνωσης και «Ιστορίες αγνώστων» Νάουσα 2009

της **Αικ. Κύρκα,**
Μαθηματικού

Διανόηση και εξαίρετο φυσικό περιβάλλον, σκέψη και χιούμορ, παρελθόν και παρόν, μαθηματικά και λογοτεχνία, έσμιγαν αρμονικά σε ένα πενθήμερο εργασιών στο άλσος του Αγίου Νικολάου, τον Ιούλιο. **Πλάτωνας** και **Αριστοτέλης**, **Ευκλείδης** και **Αρχιμήδης**, αλλά και νεότεροι φιλόσοφοι και μαθηματικοί όπως ο **Ράσελ** και ο **Γκέντελ** παρήλασαν διανοητικά στο χώρο, δια στόματος λογοτεχνών, πανεπιστημιακών και καθηγητών μέσης εκπαίδευσης: **Απόστολος Δοξιάδης**, **Τεύκρος Μιχαηλίδης**, **Αθηνά Κακούρη**, **Πέτρος Δελλαπόρτας**, **Γιάννης Χριστιανίδης**, **Παύλος Καλλιγάς**, **Γιώργος Μπαλόγλου**, **Richard Mc Kirahan**, **Σ. Ηλιόπουλος**, **Ε.Χειμαριού**, **Π. Κοταρίνου**. Όλοι τους δημιουργοί και φίλοι του «**Θαλής και φίλοι**» (www.thalesandfriends.org) της μη κερδοσκοπικής εταιρίας με τη διεθνή εμβέλεια, που προσπαθεί να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στα μαθηματικά και τις άλλες μορφές πολιτισμικής δημιουργίας, οργανώνοντας **Λέσχες Ανάγνωσης**, ομιλίες και σεμινάρια. Η ομάδα «**Θαλής + Φίλοι**» πραγματοποίησε για τέταρτη χρονιά το πενθήμερο εργαστήριο Λεσχών Ανάγνωσης «**Ιστορίες Αγνώστων**» 8 με 12 Ιουλίου στον Άγιο Νικόλαο Νάουσας. Περισσότεροι από 100 συμμετέχοντες από το χώρο της εκπαίδευσης, αλλά και του ευρύτερου αναγνωστικού κοινού που ενδιαφέρονται για την δημιουργία Λεσχών Ανάγνωσης, είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν τις πρωινές ομιλίες με θέματα τόσο από το χώρο των μαθηματικών, όσο κι από την Ρητορική και την αρχαία Ελλάδα, που αποτελούν τη γενική θεματική του φετινού πενθημέρου.

Κάτω από τη μεγαλειώδη επιβλητικότητα του

Βερμίου, δίπλα από τα διάφανα νερά του ποταμού με την αέναη κίνηση και το διαρκές βουητό, τη δροσιστική σκιά των αιωνόβιων πλατάνων και το εκκωφαντικό τιτίβισμα των πουλιών και των τζίτζικιών, έγινε μια ενδιαφέρουσα εισαγωγή σε θέματα μαθηματικής φιλοσοφίας, ιστορίας και σκέψης, καθώς επίσης αφήγησης και λογοτεχνίας.

Οι ομιλητές των πρωινών κύκλων εργασιών με πολύ μεράκι, γλαφυρότητα και συχνά ρητορική ευγλωττία, ξεδίπλωσαν την πνευματική «πραμάτεια» τους, μπροστά σε ένα φιλομαθές κοινό από καθηγητές, φοιτητές, μαθητές αλλά και ανθρώπους από τον ευρύτερο επιστημονικό χώρο, που ορμώμενο από κάθε σημείο της Ελλάδος προσήλθε για να παρακολουθήσει τις εργασίες του πενθημέρου. Στόχος του σεμιναρίου ήταν να δοθεί το έναυσμα με τις πρωινές εισηγήσεις, αλλά και το υλικό στις απογευματινές ομάδες εργασίας, ώστε να αναλυθούν βιβλία από το χώρο της λεγόμενης «**Μαθηματικής Λογοτεχνίας**» σε Λέσχες Ανάγνωσης που λειτουργούν σε σχολεία, βιβλιοθήκες και άλλους πολιτιστικούς χώρους. Ανάμεσα στα θέματα που αναπτύχθηκαν από τους ομιλητές του πρωινού κύκλου εργασιών, ήταν και τα παρακάτω:

➤ Η εξέλιξη της αφήγησης σε αποδεικτικό λόγο και ρητορική τέχνη, συνδέεται με την εμφάνιση της απόδειξης στα μαθηματικά. Από τον κορυφαίο αφηγητή **Όμηρο** και τους τραγικούς της κλασικής αρχαιότητας, ως τον **Αριστοτέλη**, πατέρα της Λογικής και τον **Ευκλείδη**, θεμελιωτή της γεωμετρίας, ξεκινάν παράλληλες και ισόμορφες διαδρομές που σηματοδοτούν την εξελικτική πορεία του αφηγηματικού λόγου αφ'

ενός και της μαθηματικής αποδεικτικής σκέψης από την άλλη.

➤ Τα μαθηματικά στις διάφορες φάσεις της εξελικτικής τους πορείας, προκάλεσαν ερωτήματα που τάραξαν την εκάστοτε μαθηματική κοινότητα. Η κρίση της **ασυμμετρίας** (500-300 π.Χ.) ήταν η πρώτη που συγκλόνισε τους κύκλους των Πυθαγορείων, με τη διαπίστωση της μη ύπαρξης κοινού μέτρου για τη μέτρηση της πλευράς και της διαγωνίου ενός τετραγώνου, με άλλα λόγια η αδυναμία των **ρητών αριθμών** να περιγράψουν όλα τα φαινόμενα του κόσμου, σε αντίθεση με ό,τι μέχρι τότε πρέσβευαν. Η πιο πρόσφατη κρίση των μαθηματικών υπήρξε «η κρίση των θεμελίων» (1850-1950) με τον **Ράσελ** και τον **Γκέντελ** να πρωταγωνιστούν στο εσωτερικό της. Το «**θεώρημα της μη πληρότητας**» του **Γκέντελ** γύρω στα 1930 κατέρριψε την μέχρι τότε πεποίθηση των μαθηματικών πως κάθε αληθής πρόταση μπορεί να αποδειχθεί. Ο **Γκέντελ** απέδειξε πως **υπάρχουν αληθείς προτάσεις** που δεν μπορούν να αποδειχθούν ποτέ μέσα στο λογικό σύστημα στο οποίο είναι κατασκευασμένες.

➤ Η διεθνής κατάσταση πριν τη κήρυξη του πρώτου παγκοσμίου πολέμου, οι κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες και τα επιτεύγματα της τεχνολογίας, τα ερωτήματα που τέθηκαν από την μαθηματική επιστημονική κοινότητα και η επίδραση του πολέμου πάνω στην επιστήμη, απασχόλησαν τους μελετητές της ιστορικής πορείας της θεμελίωσης των Μαθηματικών.

➤ Το αστυνομικό μυθιστόρημα δεν αποτελεί μόνο ένα μέσον ψυχαγωγίας, αλλά συχνά μπορεί να παίξει το ρόλο ενός ευφάνταστου εργαλείου, άσκησης της λογικής σκέψης και των μεθόδων της.

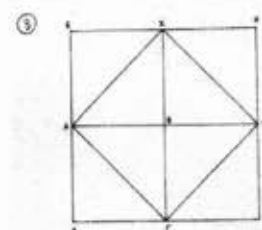
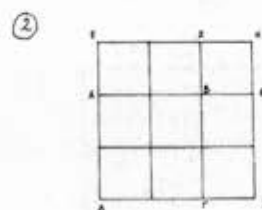
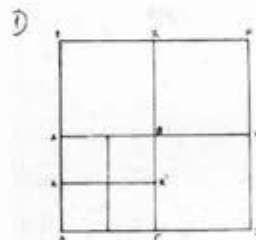
➤ Η στατιστική και τα κόλπα της, η εγκυρότητα και ο προσανατολισμός των στατιστικών μελετών, το ήθος του ερευνητή και πως αυτό μπορεί να επηρεάσει μια έρευνα, απασχολούν ιδιαίτερα τους στατιστικολόγους και τους άλλους επιστήμονες.

➤ Η άλγεβρα και οι ρίζες της. Κινούμενος πέρα από τα υπολογιστικά μαθηματικά και την

αριθμητική των Βαβυλωνίων και των Αιγυπτίων ο **Διόφαντος** έθεσε τα θεμέλια της άλγεβρας, διατυπώνοντας και επιλύοντας προβλήματα με διαδοχικά περιφραστικά βήματα, όμοια με αυτά που οδηγούν στην επίλυση εξισώσεων με τη χρήση συμβόλων. Πολύ αργότερα από τον **Διόφαντο**, ο Άραβας **al-Kwarizmi** ασχολήθηκε με την περεταίρω θεμελίωση της άλγεβρας.

➤ Στον πλατωνικό «**Μένωνα**» ο **Σωκράτης** διαπραγματεύεται την έννοια της αρετής και ασκώντας τη μαιευτική μέθοδο οδηγεί το συνομιλητή του στην επίγνωση της άγνοιας του. Η Ψυχή του ανθρώπου κατέχει μεν την αλήθεια- μια γνώση που προέρχεται από τις διαδοχικές περιπλανήσεις και επιστροφές της στη γη- μπορεί όμως να την αναγνωρίσει και να την επανακτήσει σα γνώση, μόνο μέσα από κάποια ορθά καθοδηγημένα βήματα. Χρησιμοποιώντας ο **Σωκράτης** ένα ευφύες παράδειγμα από τη γεωμετρία, οδηγεί ένα πολύ νεαρό και παντελώς απαίδευτο δούλο, στο να ανακαλύψει μόνος του, τη διαδικασία κατασκευής τετραγώνου, με εμβαδόν διπλάσιο από το εμβαδόν ενός δοθέντος.

➤ Ο επιπεδογλύπτης **Maurits Cornelis Escher**, αν και δε γνώριζε καθόλου μαθηματικά, απασχολεί τους μαθηματικούς με τις εκπληκτικές συμμετρίες των έργων του. Κεντρικές, αζονικές και ολισθαίνουσες συμμετρίες, καθώς

επίσης και παράδοξα σχήματα χαρακτηρίζουν το όλο έργο του.

➤ Ο Φιλόλαος ο Πυθαγόρειος και η φύση του αριθμού αποκτούν νέα διάσταση κάτω από το ερευνητικό βλέμμα του Ελληνιστή **Richard Mc Kirahan**.

➤ Οι ρήτορες και η εξέλιξη της ρητορικής, η μεθοδολογία και οι τεχνικές της, η αναγκαιότητα που τις δημιούργησε, η Λογική και η Ρητορική κατά Αριστοτέλη, απετέλεσαν άλλη μια ενότητα των ομιλιών.

Στις απογευματινές ομάδες εργασίας παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν βιβλία «**Μαθηματικής Λογοτεχνίας**», που προσφέρονται για πολλαπλή προσέγγιση σε μια Λέσχη Ανάγνωσης. Τα βιβλία που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια του πενθημέρου ήταν τα παρακάτω: «**Η απολογία ενός μαθηματικού**» του G. H. Hardy, «**Ο κύριος μου ο Αλκιβιάδης**» του Άγγελου Βλάχου, «**Η έπαυλη των ανδρών**» του Ντενί Γκετζ, «**Ο άνθρωπος που μετρούσε την άμμο**» της Τζίλιαν Μπράντσοου, «**Καταραμένα μαθηματικά**» του Carlo Frabetti, «**Πυθαγόρεια εγκλήματα**» του Τεύκρου Μιχαηλίδη, «**Ραμανουτζάν ο Ινδός μαθηματικός**» του Robert Konigel, «**Logicomix**» του Απόστολου Δοξιάδη, «**Ο κώδικας του Αρχιμήδη**» Reviel Netz, «**Τα αστέρια της Βερενίκης**» του Denis Getz, «**Το τελευταίο παραμύθι του Μιγκέλ Τόρρες ντα Σίλβα**» του Thomas Vogel, «**Το πειραχτήρι των αριθμών**» του Hans Magnus Enzensberger, «**Το μυστικό κλειδί του Τζωρτζ για το σύμπαν**» των Lucy and Stephen Hawking.

Τα πενθήμερα αυτά σεμινάρια με την ονομασία «**Ιστορίες αγνώστων**» που οργανώνονται εδώ και τέσσερα χρόνια σαν καλοκαιρινά εργαστήρια από την ομάδα «**Θαλής και φίλοι**»,

πραγματοποιήθηκαν τα δύο πρώτα χρόνια στην Πάρο, το περυσινό καλοκαίρι στη Σκιάθο και φέτος στη Νάουσα. Η ομάδα ανανέωσε το ραντεβού της, για τις επόμενες «**Ιστορίες αγνώστων**» το προσεχές καλοκαίρι.

Τι είναι οι Λέσχες Ανάγνωσης

Οι Λέσχες Ανάγνωσης, είναι ένας ευρέως διαδεδομένος θεσμός στον Αγγλοσαξονικό κυρίως χώρο με την ονομασία **Reading groups, Reading clubs, Book clubs** κ.λ.π. που τα τελευταία χρόνια η ομάδα «**Θαλής και Φίλοι**» και το **Εθνικό Κέντρο Βιβλίου** προσπαθούν να διαδώσουν και στην Ελλάδα.

Η Λέσχη Ανάγνωσης αποτελείται από μια ομάδα συνήθως πέντε έως δεκαπέντε ατόμων, που αποφασίζει να διαβάσει ένα βιβλίο κοινού ενδιαφέροντος και στη συνέχεια με εφελτήριο αυτό το βιβλίο να προχωρήσει σε κάθε είδους συζήτηση, ανάλυση και εμβάθυνση, που μπορεί το βιβλίο αλλά και η ίδια η ομάδα να προκαλέσει. Οι συναντήσεις γίνονται σε προκαθορισμένα και προσυμφωνημένα από την ομάδα χρονικά διαστήματα και σε χώρους που μπορεί να εκτείνονται από σπίτια και καφετέριες, έως βιβλιοθήκες, πολιτιστικά κέντρα, ΚΑΠΗ, σχολεία, βιβλιοπωλεία, πανεπιστήμια, αλλά και το διαδίκτυο.

Η ιδέα της από κοινού ανάγνωσης γραπτών δοκιμίων δεν είναι καινούργια. Οι Ρωμαίοι συνήθιζαν να διαβάζουν ο ένας στον άλλο και στη συνέχεια να συζητούν μεταξύ τους. Στην πριν την ανακάλυψη της τυπογραφίας εποχή, τότε που τα χειρόγραφα ήταν σπάνια και δυσεύρετα, οι άνθρωποι συνήθιζαν να διαβάζουν δημόσια βιβλία φιλοσοφικού και θρησκευτικού κυρίως περιεχομένου, τα οποία όμως χρησίμευαν ως «κανόνες» και δεν επέτρεπαν την αμφισβήτηση ή το διάλογο. Όπως αναφέρεται στο εγχειρίδιο των Λεσχών Ανάγνωσης του Ε.ΚΕ.ΒΙ οι γυναίκες στη Γαλλία του 15^{ου} αιώνα συνήθιζαν να διαβάζουν η μία στην άλλη, ενώ το 19^ο αιώνα γυναίκες στην Αμερική διάβαζαν ποίηση.

Στη **Γαλλία** τον 15^ο αιώνα πλούσιες κυρίες συνήθιζαν να οργανώνουν στο σπίτι τους φιλολογικά βραδινά, ενώ στο Παρίσι, στα σαλόνια

της αριστοκρατίας, ακούστηκαν για πρώτη φορά οι ιδέες του Διαφωτισμού, από τους κύκλους των ανθρώπων του Πνεύματος και της Τέχνης που συναθροίζονταν εκεί. Τα λογοτεχνικά καφενεία, τα **Café littéraire** είχαν παράδοση από τον 18^ο αιώνα και ήταν χώροι, όπου μεγάλες μορφές του διαφωτισμού, της φιλοσοφίας, της λογοτεχνίας και της πολιτικής μαζεύονταν και συζητούσαν.

Η **Rachel Jacobsohn**, συγγραφέας του βιβλίου *The Reading Group Handbook*, (Hyperion 1998) περιγράφει τις γυναίκες ενός reading group περί τα τέλη του 19^{ου} αιώνα στην Αμερική, σαν «...αριστοκράτισσες, λευκές γυναίκες, με άσπρα γάντια και καπέλα, που έπιναν τσάι και διάβαζαν». Αν και οι άνδρες ήταν αυτοί που αρχικά καθιέρωσαν την ιδέα του reading group, οι γυναίκες ακολούθησαν γρήγορα, θέλοντας να αποκτήσουν, πέρα από την κοινωνικοποίηση, άποψη και λόγο σε θέματα που δεν περιορίζονταν μόνο στο κέντημα ή τις εκκλησιαστικές συναθροίσεις.

Στον 20^ο αιώνα παράγοντες όπως οι πόλεμοι, η οικονομική κρίση, η μαζική κατάθλιψη που αυτοί προκάλεσαν, η αλλαγή στις κοινωνικές νόρμες, αλλά και τα μεταναστευτικά ρεύματα που έφεραν νέες φωνές προς τη Δύση, δημιούργησαν μια περαιτέρω άνθιση των reading groups, δίνοντας την ευκαιρία σε μεγαλύτερα στρώματα του πληθυσμού να έχουν πρόσβαση είτε σε βιβλία με happy end, που τους βοηθούσαν να αποδράσουν από την καθημερινότητα, είτε σε βιβλία που απαντούσαν σε υπαρξιακά

και φιλοσοφικά ερωτήματα. Έτσι σημαντική αύξηση των Λεσχών Ανάγνωσης παρατηρείται στην Αμερική στις αρχές του '60 αλλά και στα τέλη τη δεκαετίας του '90, κάτι που προκάλεσε το ενδιαφέρον των μέσων ενημέρωσης. Στην Ευρώπη των αρχών του 20^{ου} αιώνα λογοτεχνικά καφενεία ήταν γνωστά σε πολλές Ευρωπαϊκές πόλεις όπως η Βιέννη, το Παρίσι, η Βενετία και η Μαδρίτη, όπου λογοτέχνες και διανοούμενοι της εποχής παρουσίαζαν και συζητούσαν τα έργα τους.

Στην Ελλάδα τη δεκαετία του '30 υπήρχαν μερικά λογοτεχνικά καφενεία όπως ο «Κοραής», το «Πανελλήνιο» και το «Μπραζίλιαν» στην Αθήνα, όπου σύχναζαν λογοτέχνες δημιουργώντας το δικό τους λογοτεχνικό κύκλο. Σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία του ΕΚΕΒΙ κάποιες Λέσχες Ανάγνωσης υπήρχαν στην Αθήνα και τις Κυκλάδες τη δεκαετία του '50.

Αυτή τη στιγμή λειτουργούν περίπου πενήντα χιλιάδες Λέσχες Ανάγνωσης στην Αγγλία και πεντακόσιες χιλιάδες στην Αμερική. Στην Ελλάδα λειτουργούν περισσότερες από 100 **Λέσχες Ανάγνωσης Μαθηματικής Λογοτεχνίας** της ομάδας «**Θαλής και Φίλου**» σε σχολεία, πανεπιστήμια και άλλους πολιτιστικούς χώρους, ενώ το **Εθνικό Κέντρο Βιβλίου** παρέχει τη στήριξη και τις πληροφορίες σε οποιαδήποτε ομάδα ενδιαφέρεται να δημιουργήσει **Λέσχη Ανάγνωσης** με θέματα γενικού ενδιαφέροντος, που μπορεί να επεκτείνονται από Ιστορία, Φιλοσοφία, Λογοτεχνία, Ψυχολογία, έως τη Μοτοσικλέτα ή την Αστρονομία και το Διάστημα.

**Μια συνδρομή
της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ»
είναι το καλύτερο δώρο
για τους φίλους μας**

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ & ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΗΜΑΘΙΑ

του Νίκου Ι. Πάζη

πτυχιούχου Τουριστικών Επιχειρήσεων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι «νέες μορφές τουρισμού» αποτελούν το πιο δυναμικό στοιχείο, που μπορεί κάτω από τις σημερινές συγκυρίες να επηρεάσει την κυρίαρχη μορφή του μαζικού τουρισμού προς μια κατεύθυνση περισσότερο συμβατή με το περιβάλλον. Ένα περιβάλλον φυσικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, ανθρωπογενές ή δομημένο, που τα τελευταία χρόνια, δέχεται σοβαρές πιέσεις από την τουριστική μεγέθυνση. Η τουριστική μεγέθυνση σε συνδυασμό και με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις που έχει προκαλέσει σε ορισμένες περιοχές που είναι τουριστικά ανεπτυγμένες, μας αναγκάζει να αντιμετωπίσουμε σήμερα τη βιωσιμότητα της τουριστικής ανάπτυξης, όχι μόνο σαν οικονομικό ποσοτικό μέγεθος που εκφράζεται με τις διανυκτερεύσεις των ξενοδοχείων, τις συναλλαγματικές εισπράξεις και τις θέσεις εργασίας στις τουριστικές επιχειρήσεις, αλλά και σαν στοιχείο με ποιοτικές διαστάσεις, που εξασφαλίζει ένα ανεκτό επίπεδο ποιότητας ζωής του γηγενούς πληθυσμού.

Το εύλογο ερώτημα που τίθεται είναι: Μπορεί η Ημαθία και ειδικότερα η Νάουσα να γίνει τουριστικός προορισμός με επίκεντρο τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού και πώς είναι αυτό δυνατό;

ΕΙΔΗ

1. Συνεδριακός Τουρισμός

Ο συνεδριακός τουρισμός είναι συμβατός με το περιβάλλον πρώτον γιατί εξ' ορισμού οι συμμετέχοντες σ' αυτόν λόγω της μορφωτικής τους στάθμης (επιστήμονες, στελέχη επιχειρήσεων κλπ.) έχουν ή πρέπει να έχουν ευαισθησία

στα θέματα του περιβάλλοντος και δεύτερον γιατί από τη φύση του έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει προς την κατεύθυνση της απομαζικοποίησης του τουρισμού. Και αυτό γιατί μπορεί να υποκαταστήσει αριθμητικά περισσότερους μαζικούς τουρίστες, γιατί οι δραστηριότητές του στον τόπο παραμονής ελέγχονται και ακόμα γιατί κατά κανόνα αναπτύσσεται σε περιόδους εκτός αιχμής. Ο συνεδριακός τουρισμός πέρα από τα καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα που φέρνει στο συνεδριακό τόπο, έχει και μία άλλη δυναμική στον τομέα προβολής του τόπου, που εκδηλώνεται στον ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο που επηρεάζουν οι συνεδριακοί τουρίστες στις χώρες προέλευσής του.

Για την ανάπτυξη συνεδριακού τουρισμού πρέπει να συντρέχουν και ορισμένες προϋποθέσεις. Ο τόπος να είναι γνωστός ως τουριστικός προορισμός στο διεθνές κοινό, να διαθέτει τις απαραίτητες υποδομές (συγκοινωνίες, επικοινωνίες) και ανωδομές (μέσα φιλοξενίας, συνεδριακά κέντρα) και να εξασφαλίζει τοπική υποστήριξη, που μπορεί να έχει τη μορφή κινήτρων και την προσφορά υπηρεσιών γραμματείας και δημοσίων σχέσεων.

2. Θαλάσσιος Τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός, και σαν τέτοιο εννοούμε τον ολιγοήμερο ή μιας ημέρας τουρισμό των θαλαμηγών και των κρουαζιερόπλοιων, είναι κι αυτός μία από τις μορφές ήπιου τουρισμού εφόσον δεν έχει τον χαρακτήρα της μαζικής και πολυήμερης παρουσίας αυτών που συμμετέχουν στις περιηγήσεις, στον τόπο που επισκέπτονται. Οι προσεγγίσεις όμως των σκαφών στα λιμάνια και τις μαρίνες και ο ελλιμενισμός σ' αυτά προϋποθέτει τις απαραίτητες υποδομές και τα προστατευτικά μέτρα που θα αυξάνουν σε σημαντικό

βαθμό την προστασία του περιβάλλοντος. Συνυφασμένο με το προηγούμενο είναι η δημιουργία *Οικολογικών Μαρινών* τα τελευταία χρόνια σε πολλές ευαίσθητες νησιωτικές περιοχές ανά τον κόσμο.

3. Θεραπευτικός Τουρισμός

Ο *θεραπευτικός τουρισμός* που συνδέεται βέβαια με την ύπαρξη ιαματικών πηγών στους τόπους όπου αναπτύσσεται, εμφανίζεται σήμερα με μια διευρυμένη μορφή, καθώς προσφέρει πέρα από τις καθαρά θεραπευτικές υπηρεσίες και μια σειρά υπηρεσιών χαλάρωσης και ψυχικής υγείας στους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας, αλλά και σε άτομα που αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα και έχουν ανάγκη αποκατάστασης και επανόρθωσης της διαταραγμένης ψυχικής τους κατάστασης μέσω ενός οργανωμένου κέντρου. Ο θεραπευτικός τουρισμός όχι μόνο αξιοποιεί τους φυσικούς πόρους (θερμές πηγές, ήπιο κλίμα) αλλά επιτελεί και κοινωνική αποστολή στο βαθμό που μπορεί να είναι χρήσιμος σε συνανθρώπους μας που αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα. Ο θεραπευτικός τουρισμός μπορεί να συνδυαστεί και με την *θαλασσοθεραπεία*, μία μορφή τουρισμού που τα τελευταία χρόνια άρχισε να εφαρμόζεται και στη χώρα μας (βλ. Χερσόνησο Κρήτη).

4. Αθλητικός Τουρισμός

Ο *αθλητικός τουρισμός* ανήκει στις μορφές εκείνες που έχουν και ιδεολογικό περιεχόμενο, το «αθλητικό ιδεώδες» και επειδή κατά κανόνα οι συμμετέχοντες σ' αυτόν είτε ως αθλητές, είτε ως θεατές, έρχονται σε επαφή με το ύπαιθρο, με τη φύση, έχουν μια ιδιαίτερη ευαισθησία προς το περιβάλλον. Υπάρχουν κέντρα και στην Ελλάδα, όπου η οργάνωση αθλητικών συναντήσε-

ων και γενικότερων εκδηλώσεων, έχουν δημιουργήσει μια μόνιμη πελατεία επισκεπτών, που διαμορφώνουν την παραπάνω μορφή τουρισμού. Η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού μπορεί να συμβάλλει και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και να δημιουργήσει προϋποθέσεις για την ανάπτυξη και του *χειμερινού τουρισμού*.

5. Αγροτικός Τουρισμός

Η μορφή αυτή έχει σαν στόχο την ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο, ιδίως των μικρών οικογενειακών ξενοδοχείων ή των δραστηριοτήτων σωματείων, δήμων ή τοπικών φορέων. Αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, οι οποίες εντάσσονται στον αγροτικό χώρο και στα πλαίσια του αγροτικού περιβάλλοντος και της αγροτικής ζωής (είναι πολύ περιοριστική η άποψη που συνδέει το φαινόμενο του Αγροτικού Τουρισμού με την ανάληψη από τουρίστες απασχολήσεων σε περιόδους αιχμής ή σε περιόδους που υπάρχει έλλειψη εργατικών χεριών). Ο αγροτουρισμός αναφέρεται σε μορφές ή κατηγορίες τουριστικών δραστηριοτήτων που εντάσσονται οργανικά και αρμονικά – οικονομικά, κοινωνικά, φυσικά – στον αγροτικό χώρο και είναι συμπληρωματικές ή δεν συγκρούονται με άλλες οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες που χαρακτηρίζουν τον αγροτικό χώρο. Στον αγροτικό τουρισμό

Οργανωμένη γευσιγνωσία κρασιών

έχουμε να κάνουμε με μία ποικίλη προσφορά, ζήτηση και κατανάλωση πόρων, οι οποίοι αποτελούν μέρος της αγροτικής, παραγωγικής και κοινωνικής δομής και τμήμα του αγροτικού τοπίου και περιβάλλοντος. Επίσης στον ίδιο χώρο συνυπάρχουν, συχνά ασύνδετες μ' αυτόν, μορφές τουριστικής δραστηριότητας και προσφοράς (υποδομή και υπηρεσίες) αστικού χαρακτήρα.

6. Πολιτιστικός Τουρισμός

Ο Πολιτιστικός Τουρισμός αποτελεί μια ειδική μορφή τουρισμού, όπου το προϊόν συνδέεται μεταξύ άλλων με την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και την γνώση των πολιτισμών, των παραδόσεων και του τρόπου ζωής των λαών. Ερευνητές και διεθνείς οργανισμοί έχουν επισημάνει ότι στο μέλλον οι τάσεις ανάπτυξης του τουρισμού θα είναι ιδιαίτερα πειστικές σε βάρος ευαίσθητων περιοχών λόγω του οικολογικού και πολιτιστικού τους χαρακτήρα. Ο τουρισμός αποτελεί ένα φαινόμενο ανθρώπινο και κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό, αλλά μη αναστρέψιμο. Για να παραμείνουν όμως ανεκτές οι επιπτώσεις του στο περιβάλλον γενικά και ειδικά στα μνημεία και στις τοποθεσίες, θα πρέπει να μελετηθεί προσεκτικά και να αποτελέσει σκοπό όλων των επιπέδων μιας σχετικής αποτελεσματικής πολιτικής. Σήμερα παρατηρείται σταδιακά μια σύγκλιση μεταξύ της τουριστικής και της πολιτιστικής πολιτικής, στο βαθμό που οι κοινωνίες συνειδητοποιούν τους κινδύνους από τις αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού. Αποσκοπεί στην αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς για τουριστικούς σκοπούς ενώ ταυτόχρονα ενθαρρύνει τη μεγαλύτερη γνώση των πολιτισμών, των παραδόσεων και των τρόπων ζωής του τόπου – προορισμού

Ομάδα με τετράτροχα 4X4 έτοιμη για εξερευνήσεις

7. Οικολογικός Τουρισμός ή Οικοτουρισμός.

Η επινοήσή του είναι, το αποτέλεσμα της αύξησης της αναγνώρισης των αρνητικών επιπτώσεων, και της αντίδρασης αυτών οι οποίες προκλήθηκαν από τον μαζικό τουρισμό σε φυσικές περιοχές: Προέρχεται από την παγκόσμια αντίδραση ενάντια στο μαζικό τουρισμό. Είναι η ιδέα του τουρισμού βασιζόμενου στον φυσιολατρικό τουρισμό, ο οποίος προσφέρει απόλαυση προστατεύοντας παράλληλα τη φύση. Η έννοια του οικοτουρισμού είναι πιθανώς αναμενόμενα ισοδύναμη στο ευρύτατο διαδεδομένο και αυξανόμενο ενδιαφέρον στο φυσικό περιβάλλον και σε αντιστοιχία

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

1. Ήπιες δραστηριότητες τουρισμού.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού σήμερα και ιδιαίτερα όσες συνδυάζονται άμεσα με το φυσικό περιβάλλον αντιμετωπίζονται συχνά ως το μέσον, που πιθανόν θα θεραπεύσει τις κακοδαιμονίες του μαζικού τουρισμού. Όμως η παραπάνω συλλογιστική δεν μπορεί παρά να οδηγήσει, για άλλη μια φορά, σε παραπέρα καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, αν δεν τηρηθούν κά-

ποιοι βασικοί κανόνες που θα διασφαλίζουν όχι μόνο τη διατήρηση της φύσης, αλλά και την μακροπρόθεσμα βιώσιμη ανάπτυξη. Η διασφάλιση της διατήρησης των περιοχών προστασίας της φύσης θα εξαρτηθεί και από τη δυνατότητα αυτές να αποτελέσουν τη βάση της ανάπτυξης και η ανάπτυξη αυτών θα εξαρτηθεί από την επιτυχία των μέτρων διατήρησης και προστασίας.

Η «κατανάλωση» των φυσικών πόρων από τον άνθρωπο έχει οδηγήσει στη σημαντική υποβάθμιση και καταστροφή των φυσικών οικοσυστημάτων. Ιδιαίτερα όσον αφορά την άγρια ζωή η κατάσταση και στην Ελλάδα τείνει να γίνει κρίσιμη. Τα απειλούμενα είδη σπονδυλωτών ζώων στην Ελλάδα ανέρχονται σε 112 από το σύνολο των 412 που υπάρχουν. Παραπέρα η ανάπτυξη σε πολλές περιοχές έχει αγγίξει τα όρια, όρια τα οποία υπαγορεύονται από τη φέρουσα ικανότητα του φυσικού χώρου. Η υπερκατανάλωση, σε συνδυασμό με την ανυπαρξία ορθολογικής (πόσο μάλλον οικολογικής) διαχείρισης των φυσικών πόρων δημιουργούν σε πολλές περιοχές ήδη τάσεις συμπίεσης της ανάπτυξης.

Η ανάγκη για τη διατήρηση του φυσικού δυναμικού και της οικολογικής ισορροπίας κάποιων τουλάχιστον περιοχών οδηγεί στη κήρυξη/θεσμοθέτηση περιοχών προστασίας της φύσης (βλ. Στενά Αλιάκμονα, περιοχές NATURA). Οι περιοχές αυτές αποτελούν χώρους όπου η κύρια «χρήση» από τον άνθρωπο είναι η απουσία χρήσης ώστε να αφεθούν να λειτουργήσουν οι φυσικές ισορροπίες, να αποκατασταθούν, να διατηρηθούν και να αναπτυχθούν τα φυσικά οικοσυστήματα και η άγρια ζωή. Ο κύριος λοιπόν στόχος της κήρυξης προστατευόμενων περιοχών είναι η διατήρηση της φύσης, γεγονός που έχει θετικές επιπτώσεις και εκτός προστατευόμενων περιοχών. Η παραπάνω προσέγγιση όμως δεν σημαίνει ότι οι περιοχές προστασίας πρέπει να αντιμετωπιστούν ως αποκλεισμένες νησίδες «αγνής» φύσης - γεγονός άλλωστε μη εφικτό - αλλά στη βάση της δυναμικής των αλληλεπιδράσεων με το γύρω χώρο. Η δυναμική αυτή εκδηλώνεται ιδιαίτερα στο επίπεδο της αντιμετώπισης των προστατευόμενων περιοχών ως δυναμικού ανάπτυξης, ιδιαίτερα όσον αφορά την αναψυχή.

2 Ο ρόλος της τοπικής κοινωνίας (εμπλεκόμενοι φορείς και ομάδες συμφερόντων)

Στις περισσότερες από τις προστατευόμενες περιοχές και ιδιαίτερα σε ορεινά συγκροτήματα το σύγχρονο μοντέλο έχει οδηγήσει σε εντατικές δραστηριότητες που σχετίζονται κυρίως με την κτηνοτροφία και τη γεωργία. Οι εντατικές αυτές δραστηριότητες, σε συνδυασμό και με τις υπόλοιπες χρήσεις γης, συνθέτουν ένα πλέγμα εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων που συχνά έχει ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση ή και την καταστροφή τους. Η υποβάθμιση αυτή των φυσικών πόρων έχει άμεσες επιπτώσεις, τόσο στους βιότοπους όσο και στην ανάπτυξη των ευρύτερων περιοχών που περικλείουν. Κατά συνέπεια η ένταση της ανάπτυξης στις περιοχές αυτές, σε συνδυασμό με τις συγκρούσεις χρήσεων γης, τα ποικιλόμορφα συμφέροντα και το σύνθετο πλαίσιο της διοικητικής παρέμβασης, συνθέτουν ένα μωσαϊκό χρήσεων και διαφορετικών συμφερόντων, το οποίο σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να συνυπολογίζεται στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών.

Με βάση τις διαπιστώσεις αυτές είναι αναγκαία η συμμετογή των βασικών εμπλεκόμενων

Αναρρίχηση βράχου

στη χρήση των προστατευομένων περιοχών, σε τοπικό επίπεδο. Η συμμετοχή αυτή αποτελεί σημαντική παράμετρο δημιουργίας αλλά και υλοποίησης πολιτικών τόσο για την ανάπτυξη όσο και για τη διατήρηση της φύσης. Από τη μέχρι τώρα εμπειρία στην Ελλάδα προκύπτει ότι συχνά είναι αδύνατο η υλοποίηση πρακτικών προστασίας, είτε επειδή αυτές δεν έχουν γίνει κατανοητές σε τοπικό επίπεδο, είτε διότι επιφέρουν οικονομικό κόστος στον τοπικό πληθυσμό. Παράλληλα, οι συμμετοχικές διαδικασίες συχνά υπάρχουν απλά για τη νομιμοποίηση αποφάσεων, γεγονός που σε κάθε περίπτωση γίνεται αντιληπτό και δημιουργεί αντιδράσεις που συχνά δεν στηρίζονται σε λογικές βάσεις. Επομένως, είναι αναγκαία η εξασφάλιση διαδικασιών συναίνεσης, μέσω σχημάτων, στα οποία οι χρήστες της περιοχής σε τοπικό επίπεδο θα έχουν τόσο τη δυνατότητα έκφρασης γνώμης όσο και την πεποίθηση ότι η συμμετοχή τους αυτή και αναγκαία είναι αλλά και αποτέλεσμα έχει.

3 Η Διεθνής Εμπειρία

Από μια αρχική αξιολόγηση των συστημάτων διαχείρισης-διοίκησης σε άλλες χώρες της Ευρώπης (και ιδιαίτερα της Ευρωπαϊκής Ένωσης) προκύπτει θότι σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις υπάρχουν κοινά χαρακτηριστικά τα οποία απηχούν σε μεγάλο βαθμό τις σύγχρονες αντιλήψεις για τη διοίκηση και διαχείριση προστατευομένων περιοχών. Τα κοινά αυτά χαρακτηριστικά συνοψίζονται στα παρακάτω:

- ♦ Ύπαρξη τοπικών φορέων διαχείρισης ή/και διοίκησης.
- ♦ Ύπαρξη συντονιστικού ή/και αποφασιστικού κεντρικού φορέα διαχείρισης προστατευομένων περιοχών.
- ♦ Σε όλες τις περιοχές έχουν οριοθετηθεί περιοχές απόλυτης προστασίας οι οποίες περιβάλλονται από ζώνες ελεγχομένων δραστηριοτήτων και οι οποίες έχουν σχεδιαστεί με βάση την πολιτική που ακολουθείται σε κάθε επιμέρους περιοχή.
- ♦ Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ευαισθητοποίηση, την ενημέρωση και την εκπαίδευση του κοινού καθώς επίσης και στην τοπική συναίνεση.

Εναέριο πέραςμα (rappel)

- ♦ Προβλέπονται ολοκληρωμένες διαδικασίες και σχήματα συμμετοχής των τοπικών φορέων καθώς και των επιμέρους ομάδων συμφερόντων.
- ♦ Συμμετοχή μη κρατικών περιβαλλοντικών φορέων και οργανώσεων.

Τα παραπάνω κοινά δεδομένα υλοποιούνται κατά χώρα ή και περιοχή με διαφορετικό τρόπο και με διαφορετική κατά περίπτωση ιεράρχηση.

4. Εκτίμηση της Ελληνικής πραγματικότητας

Με βάση όσα έχουν αναφερθεί παραπάνω, προκύπτουν ορισμένες διαπιστώσεις οι οποίες θα πρέπει να ληφθούν υπόψη σε οποιαδήποτε προσέγγιση η οποία θα πρέπει να αφορά την ανάπτυξη (έστω και αειφόρου) σε προστατευόμενες περιοχές. Από μια πρώτη προσέγγιση προκύπτει ότι σημαντικές είναι οι ελλείψεις που αφορούν τη στελέχωση υπηρεσιών σε κεντρικό, περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο. Η έλλειψη αυτή καθιστά αδύνατη οποιαδήποτε ουσιαστική παρέμβαση σε τοπικό επίπεδο, όπου οι μόνες υπηρεσίες που διαθέτουν την αναγκαία υποδομή και το ανθρώπινο δυναμικό είναι οι δασικές. Κι αυτές όμως παρά τη μικρή στελέχωση σε αριθμό, η αρμοδιότητά τους σχετίζεται με δάση και δασικές εκτάσεις και δεν μπορούν να διαχειριστούν συνολικά περιοχές με πολυσύνθετα προβλήματα χρήσεων γης και δραστηριοτήτων (όπως πχ οι υγρότοποι, κλπ).

Οι υπόλοιποι φορείς που εμπλέκονται στην περιοχή, έχουν ως κύριο άξονα την αξιοποίησή της (διευθύνσεις γεωργίας, εποπτείες αλιείας, ΔΕΗ, κλπ) χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους τις ιδιαίτερες και εξειδικευμένες ανάγκες προστασίας.

Η κατάσταση αυτή σχεδόν επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις στις προστατευόμενες περιοχές, αφού στον τοπικό σχεδιασμό οι ανάγκες προστασίας δεν αποτελούν αντικείμενο κάποιας συγκεκριμένης υπηρεσίας. Επί πλέον, η αξιοποίηση των περιοχών αυτών και των φυσικών τους πόρων μπορεί να μη δημιουργεί σημαντικά προβλήματα από κάθε δραστηριότητα χωριστά, οδηγεί όμως σε αρνητικά αποτελέσματα όταν αυτές οι δραστηριότητες αθροίζονται στο χώρο. Πέρα από αυτά υπάρχει, για την προστασία της φύσης και των φυσικών πόρων, ένα πολύπλοκο πλαίσιο αρμοδιοτήτων μεταξύ των φορέων, που πολύ συχνά δημιουργεί αλληλοεπικαλύψεις αλλά και διαφορετικούς στόχους σε επιμέρους υπηρεσίες. Μέχρι τώρα δεν εξασφαλίζεται η χωρική σύνθεση αρμοδιοτήτων και κάποιος ενιαίος σχεδιασμός. Η αναγκαία συνολική θεώρηση, με τα μέχρι τώρα δεδομένα δεν εξασφαλίζεται η χωρική σύνθεση αρμοδιοτήτων και κάποιος ενιαίος σχεδιασμός.

Η αναγκαία συνολική θεώρηση, με τα μέχρι τώρα δεδομένα δεν εξασφαλίζεται ούτε σε τοπικό ή περιφερειακό, αλλά ούτε και σε κεντρικό επίπεδο. Κατά συνέπεια, ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός στις περιοχές αυτές (που εκτός των άλλων σχετίζεται τόσο με θέματα χρήσεων γης και φυσικών πόρων, όσο και με τον αναπτυξιακό σχεδιασμό και την προστασία της φύσης), δεν μπορεί να υπάρξει. Πρέπει να τονιστεί ότι η αδυναμία αυτή δεν έχει αρνητικά αποτελέσματα

μόνο στις προστατευόμενες περιοχές αλλά και στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

Ένα σημαντικό σύστημα διοίκησης και διαχείρισης των προστατευομένων περιοχών εντάσσεται ουσιαστικά στο υφιστάμενο θεσμικό και διοικητικό πλαίσιο και τους υφιστάμενους μηχανισμούς, με αποτέλεσμα τη διαφοροποίηση των υπαρχουσών σχέσεων. Η πορεία της διαφοροποίησης αυτής είναι ανάγκη να αποτελέσει αντικείμενο προγραμματισμού ο οποίος με τη σειρά του θα πρέπει να εντάσσεται στη συνολική στρατηγική του συστήματος διοίκησης και διαχείρισης.

Η ανάπτυξη δραστηριοτήτων σε περιοχές προστασίας της φύσης είναι και σκόπιμη και αναγκαία. Όμως για να διασφαλιστεί τόσο η διατήρηση της φύσης, που αποτελεί και το κύριο δυναμικό ανάπτυξης στις περιοχές αυτές, όσο και η μακροπρόθεσμα βιώσιμη ανάπτυξη απαιτούνται συγκεκριμένες και καλά τεκμηριωμένες δεσμεύσεις και προϋποθέσεις οι οποίες σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να έχουν δεύτερη προτεραιότητα.

Συνεχίζεται

Ομάδα paintball στο δάσος

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Γράφει ο Γιάννης Καρατσιώλης

1. Παύλου Δ. Πυρινού: «Βεροιώτικα σημειώματα»

ΠΑΥΛΟΣ Δ. ΠΥΡΙΝΟΣ

ΒΕΡΟΙΩΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ, ΙΣΤΟΡΙΚΑ,
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ, ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΚΑ κ.ά.

ΒΕΡΟΙΑ 2009

ΕΚΔΟΣΗ: ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ "ΠΥΡΙΝΟΣ"

Ο Παύλος Πυρινός είναι από τους παλαιότερους συνεργάτες της «Νιάουστας» και μας έχει - κατά καιρούς - «τροφοδοτήσει» με αξιόλογες εργασίες, κυρίως στους εκκλησιαστικούς και εκπαιδευτικούς τομείς της νεότερης ιστορίας της πόλης μας. Το ίδιο (και περισσότερο βέβαια) ασχολήθηκε και με τα εκκλησιαστικά, ιστορικά, εκπαιδευτικά, προσωπογραφικά κ.α. της Βέροιας (όπου και κατοικεί) και στις τοπικές εφημερίδες της οποίας κατά καιρούς δημοσιεύει τα εμπειριστατωμένα και ιστορικά τεκμηριωμένα άρθρα του.

Την σύνοψη αυτών των δημοσιευμάτων

του περιέχει το τελευταίο βιβλίο του με τίτλο «Βεροιώτικα Σημειώματα» που κυκλοφόρησε φέτος από τις εκδόσεις: «Βιβλιοπωλείο Πυρινός» σε ένα φροντισμένο τόμο 360 σελίδων. Το εξώφυλλο του βιβλίου κοσμεί φωτογραφία της παλαιάς Μητρόπολης της Βέροιας, που τόσο λόγος γίνεται τελευταία για την ανάδειξη - επισκευή - αναστήλωση της με ενεργό συμμετοχή στην επιτροπή και του συγγραφέα. Στο οπισθόφυλλο υπάρχει βιογραφικό σημείωμα του Π. Πυρινού, ενώ ο πρόλογος είναι του διδάκτορα της ιστορίας της εκπαίδευσης και καθηγητή Αντώνη Μ. Κολτσίδα.

Το βιβλίο αναφέρεται σε δημοσιεύματα του συγγραφέα στις εφημερίδες «Βέροια», «Λαός» και «Φρουρός της Ημαθίας», που έχουν σχέση με την εκπαιδευτική δραστηριότητα της τοπικής εκκλησίας στα χρόνια της τουρκοκρατίας, ιστορικά στοιχεία που αφορούν τη Βέροια και την περιοχή της, με επώνυμους (ιερείς, δασκάλους, μακεδονομάχους) και την προσφορά τους

Ο Άγιος Αντώνιος Βερόιας

στον τόπο, ευεργέτες σχολείων και ναών, ενώ παραθέτει τη δράση συλλογικών φορέων της περιοχής, για να καταλήξει στην έκτη και τελευταία ενότητα με βιβλιοπαρουσιάσεις και κριτικές συγγραφέων της Βέροιας ή που ασχολήθηκαν και με τη Βέροια.

Η εργασία αυτή συνοδεύεται από πλούσια εικονογράφηση, αναλυτικό πίνακα περιεχο-

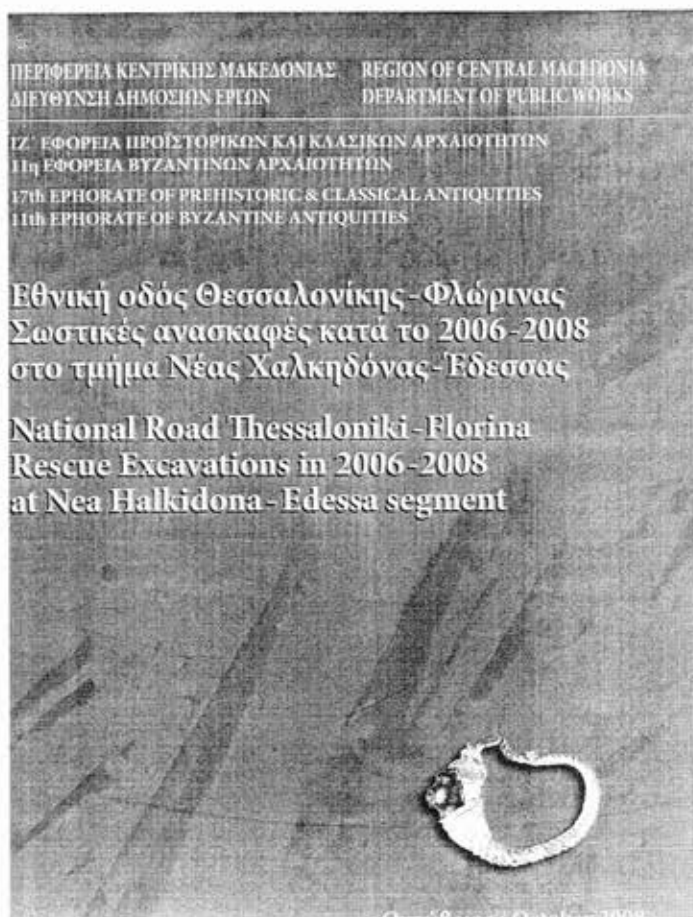
μένων (στην αρχή του βιβλίου) και από κατάλογο των δημοσιευμάτων του συγγραφέα τόσο στις τοπικές εφημερίδες όσο και στο Μακεδονικό Ημερολόγιο του Ιωάννη Σφενδόνη στη Θεσσαλονίκη, χωρίς να παραλείπει να αναφερθεί και στις δημοσιεύσεις του στη «Νιάουστα». Τέλος υπάρχει αναλυτικό ευρετήριο κυρίων ονομάτων, που περιλαμβάνονται στις σελίδες του αξιοπρόσεκτου αυτού πονήματος.

2. ΙΖ' Εφορ. Προϊστορ. και Κλασικών Αρχαιοτήτων: «Εθνική οδός Θεσσαλονίκης-Φλώρινας. Σωστικές ανασκαφές κατά το 2006-2008 στο τμήμα Νέας Χαλκηδόνας-Έδεσσας»

Με τον παραπάνω τίτλο εκδόθηκε από την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας στην ελληνική και αγγλική γλώσσα το συλλογικό έργο των αρχαιολόγων της περιοχής μας (με έδρα την Έδεσσα, στην οποία υπάγεται και ο νομός μας) και αναφέρεται στις αρχαιολογικές ανακαλύψεις κατά την κατασκευή του τμήματος Νέας Χαλκηδόνας-Έδεσσας της εθνικής οδού Θεσσαλονίκης-Φλώρινας κατά το 2006, αλλά και κατά τα έργα παράκαμψης της Έδεσσας κατά το 2007-2008 στον ίδιο οδικό άξονα.

Το βιβλίο διακρίνεται για την λεπτομερή επιστημονική καταγραφή των ευρημάτων, είναι πολυτελούς έκδοσης σε χαρτί ιλουστρασιόν και με έγχρωμες μεγάλες φωτογραφίες και σχήματα, 144 σελίδων (διαστάσεις 21X28 εκ.) με εκδοτική επιμέλεια της αρχαιολόγου Αναστασίας Χρυσοστόμου (της ΙΖ' ΕΠΚΑ). Το προλογίζει ο καθηγητής Γ. Τσιότρας, Γ.Γ. Περιφέρειας Κεντρ. Μακεδονίας και περιλαμβάνει τις εργασίες των: Μαρίας Λιλιμπάκη - Ακαμάτη: «Ανασκαφική έρευνα στην Πέλλα το 2006», Παύλου Χρυσοστόμου: «Σωστική ανασκαφή στο δυτικό νεκροταφείο της Πέλλας κατά το 2006: Οι ελληνιστικοί τάφοι», Π. Χρυσοστόμου: «Σωστική ανασκαφή στο δυτικό νεκροταφείο της Πέλλας κατά το 2006: Οι ρωμαϊκοί τάφοι», Αναστασίας Χρυσοστόμου: «Έδεσσα 2007-2008. Στα τρίστρατα της νότιας παράκαμ-

ψης». Η τελευταία εργασία έγινε από την 11^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (με έδρα την Βέροια, στην οποία υπάγεται και ο νομός Πέλλας) από τους αρχαιολόγους Μ. Χειμωνοπούλου - Γ. Σκιαδαρέση - Α. Προκοπίδου με τίτλο:

«Ανασκαφή στη θέση «Ψηλή Βρύση» της Έδεσσας» και με αναφορά σε ανακαλυφθέν μοναστηριακό συγκρότημα των ύστερων βυζαντινών χρόνων.

Το συμπέρασμα είναι ότι τα ευρήματα επιβεβαιώνουν τη διέλευση από τον οδικό αυτό άξονα της ρωμαϊκής Εγνατίας οδού, η οποία κατά τους ιστορικούς χρόνους πήρε την ονομασία Βασιλική οδός, γιατί συνέδεε την πρωτεύουσα Πέλλα με τις υπόλοιπες πόλεις του μακεδονικού βασιλείου ή όπως ισχυρίζονται άλλοι, επειδή συνέδεε τις δύο πρωτεύουσες του μακεδονικού βασιλείου Πέλλα (η νεότερη) και Αιγές (η προηγούμενη), οπότε πρέπει να δεχθούμε τις Αιγές δίπλα στην Έδεσσα. Μήπως τότε το ανάκτορο στη Βεργίνα είναι των ελληνιστικών χρόνων; Και γιατί ονομάστηκε Εγνατία η διαδρομή Κλειδί-Κουλούρα- Κοζάνη; Για να είμαστε κοντινότερα στη Βεργίνα και να αποδείξουμε ότι εκεί είναι οι Αιγές;

Μακεδονικός τάφος της Πέλλας

Πρέπει να θεωρούμε εθνικό συμφέρον μόνο την αλήθεια. Πάντως, σε κανένα σημείο των εργασιών τους οι συγγραφείς δεν ονομάζουν Αιγές (παρά μόνο Βεργίνα) τον ομώνυμο αρχαιολογικό χώρο.

3. Κων. Αν. Λαπαβίτσα:

«Αφιέρωμα στη γιορτή του Πολυτεχνείου»

Ένα κενό όσον αφορά στα βοηθήματα των εκπαιδευτικών κάθε βαθμίδας για τις εκδηλώσεις μνήμης που γίνονται κάθε χρόνο στα μέσα του Νοέμβρη για την εξέγερση στο Πολυτεχνείο, έρχεται να καλύψει ο συνεργάτης του περιοδικού μας και δάσκαλος στη Νάουσα Κώστας Λαπαβίτσας.

Το πόνημα των 140 σελίδων και διαστάσεων 17X24 εκατ. περιλαμβάνει σύντομο χρονικό των ιστορικών εκείνων ημερών του 1973, με αναφορά στον ραδιοφωνικό σταθμό του Πολυτεχνείου και δηλώσεις των πολιτικών αρχηγών της εποχής. Επίσης 72 ποιήματα εξεχόντων δημιουργών που έχουν σχέση με τα γεγονότα (δικτατορία, αντίσταση, εξέγερση φοιτητών κ.α.) όπως των Γιάννη Ρίτσου, Γιάννη Κουτσοχέρα, Οδ. Ελύτη, Κωστούλας Μητροπούλου κ.λ.π.

Δεν παραλείπει να παραθέσει 35 μελο-

ποιημένα ποιήματα για την περίσταση διαφόρων μουσικοσυνθετών (Μ.Θεοδωράκης, Μάνος Λοΐζος, Γ. Χατζηνάσιος, Στ. Ξαρχάκος κ.α.), ενώ τα κείμενα του διανθίζονται από 21 φωτογραφίες των γεγονότων, ομιλίες και φυσικά αναλυτική

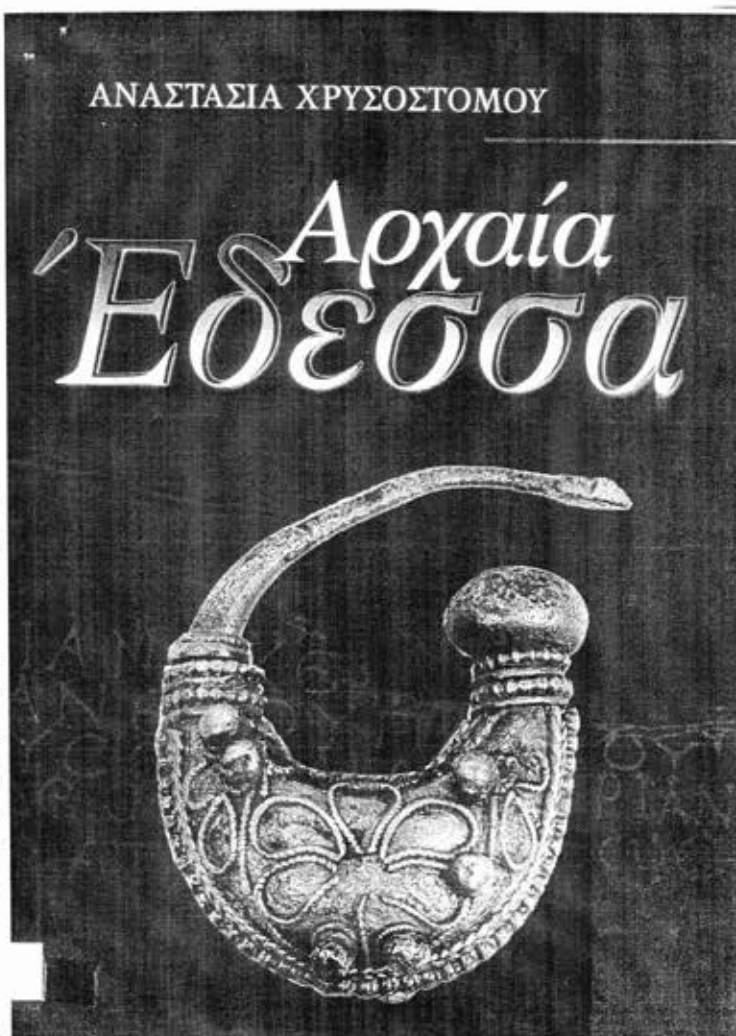
βιβλιογραφία και πίνακα περιεχομένων. Το εξώφυλλο κοσμούν ωραίες φωτογραφίες σε σχεδιασμό του Γιώργου Μάρκου. Γενικά πρόκειται για μια αξιοπρόσεκτη προσπάθεια του εκλεκτού μας συνεργάτη.

4. Αναστασίας Χρυσοστόμου: «Αρχαία Έδεσσα»

Από το Υπουργείο Πολιτισμού (ΙΖ' Εφορ. Προϊστ. και Κλασικών Αρχαιοτήτων) και με επιμέλεια της αρχαιολόγου Αναστασίας Χρυσοστόμου εκδόθηκε στην Έδεσσα το βιβλίο με τον παραπάνω τίτλο που περιέχει όλες τις τελευταίες πληροφορίες από τις ανασκαφικές έρευνες μέχρι σήμερα και αφορούν τον γεωγραφικό χώρο της επαρχίας Έδεσσας μέχρι και τα όρια της δική μας επαρχίας Νάουσας.

Το βιβλίο αποτελείται από 167 καλογραμμένες σελίδες διαστάσεων 21X28 εκατ. σε στοιχειοθεσία-εκτύπωση της University Studio Press Α.Ε.-Θεσσαλονίκη και σε χαρτί πολυτελείας με 196 έγχρωμες φωτογραφίες και σχεδιαγράμματα. Υπάρχει αναλυτικός πίνακας περιεχομένων και επίσης βιβλιογραφίας-συντομογραφιών στην αρχή του βιβλίου και ευρετήρια τοπωνυμίων (αρχαίων και σύγχρονων) καθώς και ονομάτων κυρίων ελληνικών και ξένων καθώς και το γενικό λεξιλόγιο κυρίως αρχαιολογικών όρων.

Αναφέρεται (σ.35) στον αποσυσχετισμό των αρχαίων πόλεων της Έδεσσας και των Αιγών, χωρίς βέβαια να τις τοποθετεί στη Βεργίνα (αφού ακόμα δεν υπάρχουν επιγραφικές μαρτυρίες). Βέβαια αρχίζει με το ιστορικό της αρχαιολογικής της έρευνας και συνεχίζει με την αναφορά των αρχαιότερων περιόδων μέχρι τον 5ο αι. π.χ που αφορούν και την αρχαία Σκύδρα (ανάμεσα από την δική μας Επισκοπή -Αρσένι και Πετριώ καθώς και την τούμπα στη θέση Ζλάτα της Επισκοπής Νάουσας, που προσδιορίζεται στην εποχή του σιδήρου.

Η περιγραφή των αρχαιολογικών ευρημάτων είναι λεπτομερής και στο επόμενο κεφάλαιο των ύστερων κλασικών έως ελληνιστικών χρόνων (4ος-1ος αι. π.χ.) κυρίως στην Έδεσσα (κάτω πόλη και ακρόπολη) αλλά και στην υπόλοιπη επαρχία (Άρνισσα, Άγρας, Παναγίτσα κ.α.) ενώ και οι τελευταίες ανασκαφές (2006-2008) καταδεικνύουν, ότι ο οδικός άξονας που διέσχιζε το βόρειο νεκροταφείο της κάτω πόλης ήταν η Εγνατία οδός.

Αε επισκέψιμος αρχαίο 353ογικός χώρος της Έδεσσας

Το κεφάλαιο των αυτοκρατορικών χρόνων (1^{ος} - 3^{ος} αι. μ.Χ.) αναφέρει πάλι την Σκύδρα και ευρήματα στα γειτονικά Λουτροχώρι, Σεβαστιανά και Αρσένι καθώς και οικισμούς Β.Δ. της Έδεσσας, αλλά και ευρήματα της αρχαίας πόλης που συνεχίζει την ύπαρξη της. Στους ρωμαϊκούς χρόνους η Έδεσσα είχε δικαίωμα κοπής νομισμάτων με το πορτραίτο του αυτοκράτορα εμπρός και αιγιοειδείς απεικονίσεις (!) στον οπισθότυπο (μερικές φορές), με φυσικούς συνειρμούς στην ιστορία της Μακεδονίας. Ως δεύτερο (μετά την Έδεσσα) μεγάλο οικιστικό κέντρο της περιοχής, η συγγραφέας, με βάση τις ως τώρα έρευνες, προσδιορίζει την Σκύδρα.

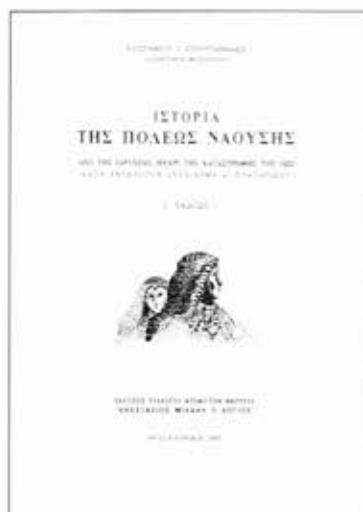
Τέλος στο Ε' κεφάλαιο η συγγραφέας

καθορίζει τα Παλαιοχριστιανικά χρόνια (4^{ος}-6^{ος}/7^{ος} αι. μ.Χ.) με ιστορικές και ανασκαφικές αναφορές πάλι στην αρχαία πόλη και ακρόπολη και στην υπόλοιπη περιοχή σε σχέση και με τα πρόσφατα ευρήματα.

Ιδιαίτερο κεφάλαιο αποτελεί η ανάδειξη της διαμόρφωσης του αρχαιολογικού χώρου στην Έδεσσα, που έγινε πρόσφατα με αφορμή την κατασκευή της οδικής παράκαμψης της πόλης από την εθνική οδό Θεσσαλονίκης-Φλώρινας, η οποία έφερε στο φως τα νέα αρχαιολογικά ευρήματα.

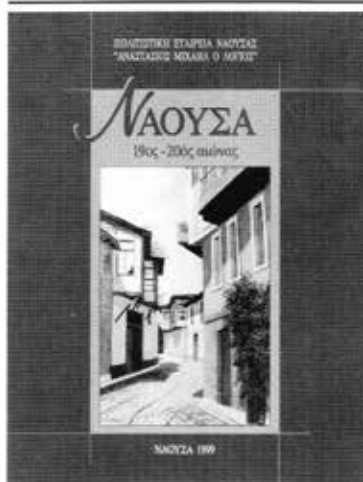
Γενικά το βιβλίο αποτελεί μια πολύτιμη και χρήσιμη εργασία για όλους που ασχολούνται με την ιστορική έρευνα της περιοχής μας.

*...βιβλία που δεν πρέπει να λείπουν από
την βιβλιοθήκη σας*

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ
ΑΠΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ
ΤΗΣ ΤΟ 1822
(ΚΑΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Δ. ΠΛΑΤΑΡΙΔΟΥ)

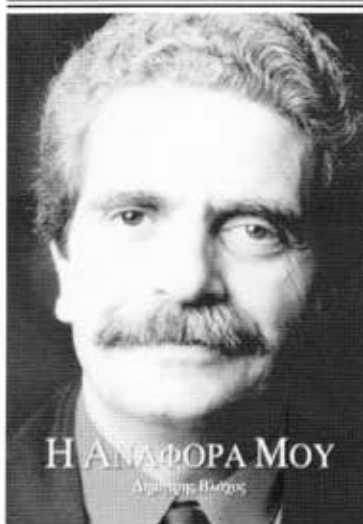
Σελ. 270, τιμή 20€

ΝΑΟΥΣΑ, 19ος-20ος αι.

Συλλογικό έργο που παρουσιάζει πτυχές της ιστορίας της
πόλης μετά την καταστροφή της το 1822 και μέχρι τον Β'
Παγκόσμιο πόλεμο

Σελ. 414, τιμή 25 € (χαρτόδ.) & 30 € (πανόδ.)

ΔΗΜΗΤΡΗ ΒΛΑΧΟΥ
Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΟΥ

Μια ιδιαίτερος ενδιαφέρουσα αφήγηση του για πέντε
τετραετίες δημάρχου Νάουσας, που φωτίζει πολλές
πτυχές της σύγχρονης ιστορίας της πόλης, αλλά και της
Ελλάδας γενικότερα.

Σελ. 318, τιμή 20 €

ΔΙΑΘΕΣΗ: Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας Δημοτική βιβλιοθήκη τηλ. 23320 24102
Αλέξανδρος Οικονόμου τηλ. 23320 29380
Αποστέλλονται και με αντικαταβολή

